

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України

Національний університет «Острозька академія»

Факультет політико-інформаційного менеджменту

Кафедра психолого-педагогічних дисциплін

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ ЗА
НАПРЯМОМ «ПСИХОЛОГІЯ»**

Укладачі: доц., к.психол.н. Матласевич О.В., викл. Волошина В.О.

Затверджено на засіданні навчально-методичної ради

Національного університету «Острозька академія»

Протокол № 3 від 24 січня 2013 року

Рецензенти:

Каламаж Р.В., доктор психологічних наук, професор, проректор з навчально-виховної роботи Національного університету «Острозька академія»;

Лисиця А.В., кандидат біологічних наук, доцент, завідувач лабораторії диференційної діагностики Інституту сільського господарства Західного Полісся НААН України

Методичні рекомендації до написання курсових робіт за напрямом «Психологія / Укл. Матласевич О.В., Волошина В.О. – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2013. - ____ с.

Методичні рекомендації призначені для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» спеціальності «Психологія» і висвітлюють основні питання, пов'язані з написанням та оформленням курсової роботи. В методичних рекомендаціях наведено поетапну процедуру організації курсового дослідження, розкрито вимоги до структури курсової роботи, рекомендації щодо оформлення результатів досліджень студентів, порядок захисту курсової роботи, а також необхідні додатки. Крім того, методичні розробки містять вимоги до написання курсової роботи відповідно до міжнародного зразка АРА (Американської Асоціації Психологів).

ЗМІСТ

Вступ.....	2
Розділ 1. Вимоги до написання курсової роботи згідно зразка МОНМС України... ..	4
1.1. Загальні вказівки до курсових робіт.....	4
1.2. Підготовчий етап роботи над курсовою.....	6
1.3. Написання тексту курсової роботи.....	10
1.4. Оформлення курсової роботи.....	15
Розділ 2. Вимоги до написання курсової роботи згідно міжнародного зразка АРА.....	20
2.1. Загальні та етичні норми до оформлення курсових робіт англійською мовою.....	20
2.2. Структура англійської курсової роботи.....	21
2.3. Особливості оформлення курсової роботи.....	27
Розділ 3. Захист курсової роботи.....	31
3.1. Підготовка та організація захисту курсової роботи.....	31
3.2. Рекомендації до написання відгуку наукового керівника	32
Висновки.....	33
Список використаних джерел.....	
Додатки.....	

ВСТУП

У професійній підготовці бакалавра психології значну роль відіграє курсова робота. Студенти спеціальності „Психологія” у процесі навчання виконують 3 курсові роботи, а по закінченню - кваліфікаційну роботу, мета яких - закріпити елементи науково-дослідної роботи студента, отримати додаткову інформацію з дисципліни на стадії первинного наукового пошуку і показати на випуску свою готовність вирішувати теоретичні та практичні завдання зі своєї спеціальності.

Курсова робота є засобом перевірки не лише теоретичної і методичної підготовки майбутнього психолога, але і його вміння працювати з літературою, спостерігати, аналізувати та узагальнювати психологічний та науковий досвід, вміння здійснювати психологічний експеримент.

Крім того, різні форми організації науково-дослідної роботи студентів мають велике значення для створення у вищому навчальному закладі атмосфери творчості, а залучення студентів до наукових досліджень сприяє активізації їх розумової діяльності, самовдосконаленню і самореалізації.

Згідно з Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах України курсова робота виконується з метою закріплення, поглиблення і узагальнення знань, отриманих студентами за час навчання, та їх застосування до комплексного вирішення конкретного фахового завдання.

Курсова робота – це досить складна форма самостійної, творчої роботи, тому у студентів часто виникає багато запитань стосовно вимог до змісту, структури, оформлення, процедури захисту таких досліджень. Крім того, у літературі, присвяченій правилам виконання і порядку захисту курсових, недостатньо висвітлені питання, пов'язані власне з психологічними дослідженнями. Тому виникла потреба у підготовці методичних рекомендацій з написання та захисту курсових робіт для студентів спеціальності „Психологія”. Окрім того, при кафедрі психолого-педагогічних дисциплін НаУОА функціонує Науково-дослідна лабораторія когнітивної психології. В рамках Лабораторії виконується низка наукових досліджень із напрямку «Когнітивна психологія». З метою впровадження та вдосконалення науково-дослідних методів кафедра психолого-педагогічних дисциплін спільно із Науково-дослідною лабораторією когнітивної психології адаптували Міжнародні вимоги до оформлення емпіричних досліджень Американської Асоціації

Психологів (АРА). Як результат проробленої роботи було розроблено вимоги до оформлення англomовних курсових робіт. Це дасть змогу опанувати основні особливості оформлення наукових досліджень міжнародного зразка.

Методичні рекомендації до написання курсової роботи з психології складаються з 3 розділів.

В першому розділі подано вимоги до написання курсової роботи згідно зразка МОНМС України з психології, а саме в ньому описано: загальні вимоги до написання; особливості підготовчого етапу роботи над курсовою роботою: вибору теми, визначення об'єкта, предмета, мети за завдань дослідження; особливості написання та оформлення тексту курсової роботи.

Другий розділ присвячений опису вимог до написання курсової роботи згідно міжнародного зразка АРА, що включає: загальні та етичні норми оформлення курсової роботи англійського зразка; опис структурних частин курсової роботи міжнародного зразка; особливості оформлення тексту наукової роботи.

В третьому розділі висвітлено вимоги та рекомендації до захисту студентами своїх наукових досліджень перед Державною Екзаменаційною Комісією (ДЕК) та рекомендації щодо написання відгуку науковими керівникам курсових робіт.

Окрім того, методичні рекомендації містять Додатки, де вміщені усі необхідні зразки оформлення студентами структурних частин курсових робіт.

РОЗДІЛ 1. ВИМОГИ ДО НАПИСАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ ЗГІДНО ЗРАЗКА МОНМС УКРАЇНИ

1.1. ЗАГАЛЬНІ ВКАЗІВКИ ДО КУРСОВИХ РОБІТ

Курсова робота – це самостійне навчально-наукове дослідження студента, яке виконується з певного курсу або з окремих його розділів. **Основна мета виконання курсової роботи** – глибоко й творчо вивчити одне з конкретних питань теорії і практики певної галузі психології, оволодіти методами наукового дослідження.

Тема курсової роботи повинна відповідати завданням навчальної дисципліни і тісно пов'язуватися з практичними потребами психології. Студенту надається право вибирати тему курсової роботи із запропонованого кафедрою переліку або запропонувати свою тему з обґрунтуванням її розробки. Тематика курсових робіт затверджується на засіданні спеціалізованої кафедри. Подальше її змінення або коригування можливе лише з дозволу наукового керівника при достатньому обґрунтуванні змін студентом.

Кожну тему виконує, як правило, один студент. Але над організацією конкретного експерименту з певного виду науково-методичної роботи може працювати невелика група (з 3-5) студентів.

Незалежно від обраної теми, *структура* курсової роботи має бути такою:

- титульний аркуш;
- зміст;
- перелік умовних позначень (при необхідності);
- вступ;
- основна частина (розділи, підрозділи, що розкривають теорію питання та досвід практичної роботи);
- висновки;
- список використаної літератури;
- додатки.

Кожний структурний елемент повинен починатися з нової сторінки.

Вимоги до структурних елементів:

- титульний аркуш курсової роботи оформляється за встановленою формою (додаток 1);
- зміст повинен містити назви структурних елементів, заголовки (за їх наявності) із зазначенням нумерації та номери їх початкових сторінок;
- перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів подається (за необхідності) у вигляді окремого списку. Терміни, скорочення, символи, позначенні і таке інше, які повторюються не більше двох разів, до переліку не вносяться. А розшифровка таких, що внесені до переліку, наводиться у тексті при їх першому згадуванні.

Вимоги до решти основної частини курсової роботи подані нижче.

Курсова робота не може бути переказом написаного в літературі, або описом простого спостереження. Якість курсової роботи повинна бути такою, щоб після захисту цієї роботи, усі бажаючі мали змогу використати її результати, як певний методичний посібник.

Курсова робота повинна відповідати таким основним вимогам:

- **актуальність теми**, відповідність її сучасному стану психологічної науки, практичним завданням відповідної сфери. Актуальність у перекладі з латинської означає важливість, практичну значущість розглядуваної проблеми;
- **достатній теоретичний рівень**. Ця вимога означає, що студент має достатньо повно розкрити основні поняття і терміни, що стосуються проблеми курсової роботи, включити тільки об'єктивні факти і реальні практичні приклади;
- **дослідницький характер**. У курсовій роботі мають міститись елементи дослідження: вивчення достатньої кількості опублікованих джерел (критичний аналіз монографічних та періодичних видань) вітчизняних і зарубіжних авторів; формування власної точки зору на проблему, що розглядається; систематизація та аналіз різних думок і підходів;
- чітка характеристика **предмета, мети і методів дослідження**, опис та аналіз проведеного емпіричного дослідження;
- **новизна результатів**, науково-теоретична цінність дослідження;
- чітка **логіка викладу**, правильність мовно-стилістичного оформлення;
- правильність та обґрунтованість **висновків та практичних**

рекомендацій.

1.2. ПІДГОТОВЧИЙ ЕТАП РОБОТИ НАД КУРСОВОЮ

Зміст та деталі курсової роботи завжди потрібно узгоджувати з науковим керівником.

Курсову роботу доцільно виконувати в такій послідовності: вибір теми – з'ясування об'єкта і предмета – визначення мети і завдань дослідження – виявлення і відбір літератури з теми, її вивчення – складання попереднього плану – виклад теорії, вивчення досвіду роботи – виклад методики і оформлення практичної частини (емпіричне дослідження) – написання вступу – формулювання висновків і рекомендацій – оформлення списку використаних джерел та додатків. Потім здійснюється літературне й технічне оформлення роботи, її рецензування, підготовка до захисту і захист курсової роботи.

Виконання курсової роботи організується відповідно до графіка, затвердженого кафедрою та деканатом. За кожний етап роботи студент звітує науковому керівникові. Враховуючи поради наукового керівника, студент самостійно відшукує додаткову літературу й складає бібліографію за різними джерелами: каталогами книг і журнальних статей, бібліографічними довідниками, за списками літератури, поданими в науковій та навчальній літературі.

Курсова робота повинна бути логічно побудованою й мати характер цілісного й завершеного самостійного дослідження. Традиційно курсова робота має описово-розрахунковий характер і складається зі вступу, основної частини й висновків.

Вступ. У вступі обґрунтовується актуальність вибраної теми, дається характеристика сучасного стану досліджуваної проблеми, визначається мета курсової роботи й завдання, вказується предмет та об'єкт дослідження. У вступі варто також звернути увагу на рівень розробленості теми у вітчизняній та зарубіжній літературі, виділити дискусійні питання й невирішені проблеми. Рекомендований обсяг вступу – 2-3 сторінки.

Основна частина роботи поділяється на 2-3 розділи і містить теоретичну і практичну частини. Перший розділ, як правило, присвячується теоретико-методологічним аспектам досліджуваної теми та аналізу стану об'єкту дослідження. У першому розділі окреслюються основні етапи наукової думки за розв'язуваною проблемою (завданням). Стисло, критично висловлюючи роботи попередників, студенту варто окреслити основні

етапи розвитку наукової думки за своєю проблемою. Стисло, критично висвітлюючи роботи попередників, студент повинен вирізнити ті питання, що залишилися невирішеними і, отже, визначити своє місце у розв'язанні проблеми (завдання). Загальний обсяг огляду літератури не повинен перевищувати 20% обсягу основної частини курсової роботи (6-7 сторінок).

У другому розділі обґрунтовується вибір напрямку досліджень, викладається загальна методика проведення курсового дослідження, наводяться методи вирішення задач та їх порівняльні оцінки. Описуються основні тенденції. Закономірності, гіпотези, що розглядаються, принципи дії і характеристики використаних програм, інструментальних методів і методик.

У третьому розділі описується хід емпіричного дослідження, умови та основні етапи експериментів, з вичерпною повнотою викладаються результати власних досліджень студента, як вони одержані. Студент повинен дати оцінку достовірності одержаних результатів (характеристик, параметрів), запропонувати рекомендації та пропозиції щодо вирішення досліджуваної проблеми. Усі ці розділи повинні бути логічно пов'язані між собою. Теоретичні положення й методичні підходи є основою для аналізу первинних матеріалів або статистичної інформації.

Висновки й рекомендації базуються на результатах аналізу. Рекомендації можуть торкатись також теоретико-методологічних основ, понятійного апарату й інструментарію дослідження. У висновках відображено, якою мірою вирішено завдання й досягнуто мети, сформульованої у вступі. Обсяг висновків – 2-3 сторінки.

Кожен розділ чи підрозділ повинен виконуватися за такою схемою: короткий вступ, факти та їх опис, проведення дослідження на основі обраного наукового методологічного апарату, проведення підсумків. Висновки повинні нести наукову новизну чи особисту думку автора до уже відомого матеріалу як результату проведеного дослідження.

Невід'ємною частиною курсової роботи є список літератури, який включає перелік усіх джерел, використаних у процесі роботи.

Підготовка курсової роботи охоплює кілька етапів.

Підготовчий етап починається з **вибору теми** курсової роботи, її осмислення та обґрунтування. З переліку тем, запропонованих кафедрою, студент вибирає ту, яка найповніше відповідає його навчально-виробничим інтересам та схильностям. Перевага надається темі, при розробці якої студент може виявити максимум особистої творчості та

ініціативи. Разом із керівником слід визначити межі розкриття теми, зміст та методику спостережень; обсяг, методику та базу для виконання експерименту.

Правильна та логічна структура курсової роботи - це запорука успіху розкриття теми. Процес уточнення структури складний і може тривати протягом усієї роботи над дослідженням.

Попереднє ознайомлення з літературними джерелами є основою для складання **плану курсової роботи**. **План включає:** вступ; 3-4 взаємопов'язані і логічно побудовані питання, що дозволяють розкрити тему; висновки. Самостійно складений студентом план обговорюється з науковим керівником, у разі необхідності коригується й після цього затверджується. Потім визначається послідовність втілення питань в роботі, враховуючи, що:

1) першими у курсовій роботі повинні бути викладені загальні питання, які є вступом до змісту роботи;

2) наступні питання, які розкривають основний зміст теми, повинні розміщуватися у строгій послідовності відповідно до логіки та хронології розвитку проблеми;

3) останнє питання плану – висновки, де автор курсової роботи повинен узагальнити її зміст.

Якщо це необхідно, до окремих питань плану курсової роботи повинні включатися підпитання та додаткові матеріали.

При з'ясуванні **об'єкта, предмета і мети** дослідження слід зважати на те, що між ними і темою курсової роботи є системні логічні зв'язки. **Об'єктом дослідження** є вся сукупність відношень різних аспектів теорії і практики науки, яка слугує джерелом необхідної для дослідника інформації; це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію й обране для дослідження. **Предмет дослідження** — це тільки ті суттєві зв'язки та відношення, які підлягають безпосередньому вивченню в даній роботі, є головними, визначальними для конкретного дослідження. Таким чином, предмет дослідження є вужчим та конкретнішим, ніж об'єкт. Предмет дослідження міститься в межах об'єкта.

Потрібно знати, що **об'єкт дослідження** – це частина об'єктивної реальності, яка на даному етапі стає предметом практичної і теоретичної діяльності людини як соціальної істоти (суб'єкта). **Предмет дослідження** є таким його елементом, який включає сукупність властивостей і відношень об'єкта, опосередкованих людиною (суб'єктом) у процесі

дослідження з певною метою в конкретних умовах. Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. Предмет дослідження змістовно визначає тему (мету) курсової роботи.

Залежно від того, наскільки зрозуміло і точно сформульовано *мету* роботи, настільки вдалими будуть її основні завдання, план, організація виконання, стиль викладу. Мета курсової роботи повинна бути сформульована таким чином, щоб указувати на об'єкт і предмет дослідження.

Правильне визначення мети роботи дасть змогу студенту виокремити в ній основний напрям дослідження, упорядкувати пошук і аналіз матеріалу, підвищити якість роботи, уникнути загальних міркувань.

Приклади формулювання мети курсової роботи:

- «Мета роботи – дослідити соціально-психологічні умови ефективного керівництва трудовим колективом»;
- «Основна мета курсової роботи – проаналізувати особливості психологічних ідей гуманізму та експериментально перевірити ефективність теоретико-прикладної концепції формування гуманізму»;
- «Мета курсової роботи – вивчити сутність самореалізації та визначити психологічні умови самореалізації майбутніх психологів».

Мета курсової роботи повинна бути тісно пов'язана з назвою її теми.

На основі сформульованої мети студент має визначити основні завдання, які слід розв'язати в процесі виконання роботи. Завдання мають конкретизувати основну мету роботи.

Наявність поставленої мети дослідження дозволяє визначити *завдання дослідження*, які можуть включати такі складові:

- вирішення певних теоретичних питань, які входять до загальної проблеми дослідження (наприклад, визначення сутності понять, явищ, процесів, подальше їх вдосконалення);

- вивчення ознак, рівнів функціонування, критеріїв ефективності, принципів та умов використання тощо;
- експериментальне вивчення практики вирішення даної проблеми, виявлення її типового стану, недоліків і труднощів, їх причин, типових особливостей передового досвіду; таке вивчення дає змогу уточнити, перевірити дані, опубліковані в спеціальних неперіодичних і періодичних виданнях, підняти їх на рівень наукових фактів, обґрунтованих у процесі спеціального дослідження;
- обґрунтування необхідної системи заходів щодо вирішення даної проблеми;
- розробка методичних рекомендацій та пропозицій щодо використання результатів дослідження у практиці роботи психологів.

Для досягнення мети курсової роботи достатньо 3-4 завдання.

Після завдань перераховують використані наукові *методи* та змістовно визначають, що саме досліджувалося кожним методом. Вибір методів дослідження повинен забезпечити достовірність отриманих результатів і висновків. Використані методи дослідження доцільно подавати, згрупувавши їх у *теоретичні, емпіричні та методи математико-статистичної обробки одержаних емпіричних даних*.

У початковий період роботи над темою найзручнішою є підбір та розстановка літератури за основними питаннями, що розкривають зміст теми курсової роботи: Вступ, Розділ (його назва), Висновки тощо. Це дає можливість своєчасно звернути увагу на недостатню кількість матеріалу з того чи іншого питання.

1.3. НАПИСАННЯ ТЕКСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Після вивчення літературних та інших джерел, консультацій з науковим керівником, емпіричного дослідження в автора курсової роботи накопичується достатній матеріал, на ґрунті якого він повинен написати курсову роботу. Курсова робота є творчим рукописом студента, в якому послідовно викладається матеріал теми з необхідними доведеннями та ілюстраціями. Текст роботи треба виконувати грамотно як стилістично, так і з дотриманням норм орфографії та пунктуації. Скорочення слів та назв повинні відповідати загальноприйнятим правилам.

Даний етап починається з *вивчення та конспектування літератури з теми* курсової роботи. Самостійний пошук літературних джерел здійснюється за допомогою бібліотечних каталогів (систематичного, алфавітного), реферативних журналів, бібліографічних довідників. Особливу увагу слід звернути на періодичні видання: газети, журнали, де можна знайти останні результати досліджень спеціалістів. Важливо підібрати джерела сучасної зарубіжної літератури. Методика вивчення літератури, як основа наукового дослідження в курсовій роботі, залежить від характеру й індивідуальних особливостей студента - загальноосвітнього рівня й спеціальної підготовки, ерудиції та особливостей пам'яті, звичок і працездатності. Разом з цим є доцільним дотримання *загальних правил опрацювання літератури*.

Вивчення літератури треба починати з праць, де проблема відображається вцілому, а потім перейти до вузьких досліджень. Спочатку потрібно ознайомитись з основною літературою (підручниками, теоретичними статтями), а потім - прикладною (законодавчими актами, інструктивними матеріалами, статтями про конкретні дослідження тощо). Вивчення складних джерел (монографій) слід починати лише після опрацювання простіших (підручників).

Починати ознайомлення з виданням треба з титульного аркуша, з'ясувавши, де, ким, коли воно було видано. Треба переглянути зміст, який розкриває структуру видання, наповнення його розділів, звернутися до передмови, де розкрито призначення видання, завдання, поставлені в ньому автором.

Читаючи видання, треба уважно стежити за авторською думкою, вміти відрізнити головні положення від доказів й ілюстративного матеріалу. Часто статті з наукових збірок складні для сприйняття, тому слід їх читати кілька разів, намагаючись виділити головну ідею та аргументи, якими автор її доводить. З'ясовуючи це, треба виписати всі необхідні цитати, цифри, факти, умови, аргументи, якими оперує автор, доводячи основну ідею статті.

В курсовій роботі використовуються *цитати* з літературних джерел. Вони повинні підтверджувати думку автора курсової роботи авторитетним висловлюванням вченого або текстом офіційного документа. Виписувати цитати треба на одну сторону окремих аркушів паперу стандартного розміру, що допомагає краще орієнтуватися в накопиченому матеріалі, систематизувати його за темами і проблемами.

Конспектуючи матеріал, слід постійно пам'ятати тему курсової роботи, щоб виписувати тільки те, що має відношення до теми дослідження. Цитати беруть у лапки,

записують їх точно за оригіналом й обов'язково подають вказівку або посилання на джерело (з позначенням сторінок), звідки взято цитату. Текст цитати може бути використаний у тому розумінні, в якому він поданий в оригіналі (джерелі). Застосування так званих розлапкованих цитат, коли думки іншого автора видаються за особисті, розглядається як грубе порушення літературної та наукової етики, кваліфікується як плагіат.

Однак це не означає, що студент зовсім не повинен опиратися на праці інших авторів: чим ширше і різноманітніше коло джерел, які він використовував, тим вищою є теоретична та практична цінність його дослідження.

Після конспектування матеріалу слід перечитати його знову, щоб склалося цілісне уявлення про предмет вивчення. Щоб зібрати матеріал з одного питання разом, можна розрізати ті конспекти, де розглянуто кілька питань з теми дослідження.

На якість курсової роботи суттєво впливає вміле використання практичного матеріалу. Тому, крім основної (теоретичної) частини, курсова робота з психології обов'язково повинна містити так звану *практичну частину*. У практичній частині викладається зміст емпіричного дослідження (спостереження, опитування, експеримент), проведеного автором роботи. Тут потрібно описати методику та результати емпіричного дослідження, а також обґрунтувати висновки по наслідках всієї роботи. При цьому в курсовій роботі автор повинен вказати, як експериментальна перевірка змінила зміст попередніх рекомендацій, тобто робочої гіпотези.

Структура емпіричного (експериментального) дослідження

1. Формулювання мети, гіпотези та завдань емпіричного дослідження.
2. Планування емпіричного дослідження та прогнозування достовірності отриманих результатів.
3. Вибір методів та підбір методик для перевірки гіпотези емпіричного дослідження (з повною змістовою назвою методики, абрєвіатурою назви, якщо вона є, і посиланням на автора методики в дужках (за І.І. Іваненком); якщо автора методики не вказано (за викладом В.В. Петренка); якщо необхідно, вказується і автор модифікації).
4. Практичне оволодіння методикою емпіричного дослідження як засобу вирішення науково-дослідного завдання.
5. Кількісна та якісна обробка даних емпіричного дослідження.
6. Повний, стилістично правильний та грамотний опис процедури та

результатів емпіричного дослідження, переконливість аргументації.

7. Унаочнення (схеми, діаграми, графіки, таблиці) та інтерпретація результатів емпіричного дослідження.

8. Формулювання висновків, отриманих у результаті емпіричного дослідження, рекомендацій щодо їх використання.

9. Обсяг вибірки виключно для емпіричного дослідження – не менше 50 осіб. Для формувального експерименту – 15-20.

Формування *тексту курсової роботи* відбувається шляхом систематизації й обробки зібраних матеріалів з кожної позиції плану. До тексту вносяться тільки старанно підібрані й цілеспрямовано проаналізовані матеріали. На цьому ж етапі виконуються обчислення, обґрунтовуються пропозиції, формулюються висновки, підбирається ілюстративний матеріал (графіки, рисунки, таблиці). У процесі роботи визначається необхідність доповнення додатковими матеріалами. Одержаний чорновий варіант курсової роботи доповнюється, уточнюються деякі положення, остаточно формулюються всі висновки й пропозиції. Готуючись до *викладення тексту курсової роботи*, доцільно ще раз уважно прочитати її назву, що містить проблему, яка повинна бути розкрита. Проаналізований та систематизований матеріал викладається відповідно до змісту у вигляді окремих розділів і підрозділів (глав і параграфів). Кожний розділ (глава) висвітлює самостійне питання, а підрозділ (параграф) – окрему частину цього питання.

Тема має бути розкрита без пропуску логічних ланок, тому починаючи працювати над розділом, треба визначити його головну ідею, а також тези кожного підрозділу. Тези слід підтверджувати фактами, думками різних авторів, результатами анкетування та експерименту, аналізом конкретного практичного досвіду. Треба уникати безсистемного викладення фактів без достатнього їх осмислення та узагальнення.

Думки мають бути пов'язані між собою логічно, *увесь текст підпорядкований одній головній ідеї*.

Оперативно і в повному обсязі зібрати практичний матеріал, узагальнити його та систематизувати допоможе оволодіння студентом основними *методами дослідження*: спостереженням, експериментом, бесідою, анкетуванням, інтерв'ю, математичними методами обробки кількісних даних, методом порівняльного аналізу та ін. Найкращих результатів можна досягти при комплексному використанні цих методів, проте слід мати на увазі, що залежно від особливостей теми дослідження, специфіки предмета і конкретних умов окремі методи можуть набути переважного значення.

Накопичуючи та систематизуючи факти, треба вміти визначити їх достовірність і типовість, найсуттєвіші ознаки для наукової характеристики, аналізу, порівняння. Аналіз зібраних матеріалів слід проводити у сукупності, з урахуванням усіх сторін відповідної сфери діяльності. Порівняльний аналіз допомагає виділити головне, типове в питаннях, що розглядаються, простежити зміни, що сталися протягом останніх років, виявити закономірності, проаналізувати причини труднощів у їх функціонуванні, визначити тенденції та перспективи подальшого розвитку.

Таким чином, широке використання відомих у науці методів накопичення, вивчення, систематизації фактів та практичного досвіду в цілому дасть змогу виконати основне завдання курсового дослідження: поєднати різні роз'єднані знання в цілісну систему, вивести певні закономірності, визначити подальші тенденції розвитку теорії та практики відповідної сфери діяльності.

На завершальному етапі передбачається написання студентом вступу та висновків до курсової роботи, оформлення списку літератури та додатків, редагування тексту, його доопрацювання з урахуванням зауважень наукового керівника, підготовка роботи до захисту.

Вступ доцільно писати після того, як написана основна частина курсової роботи. У вступі подається загальна характеристика курсової роботи в такій послідовності:

- актуальність дослідження;
- мета і задачі дослідження;
- об'єкт і предмет дослідження;
- методи дослідження;
- структура курсової роботи.

Якщо студент вирішив не торкатися деяких аспектів теми, він має зазначити про це у вступі. Обов'язковою частиною вступу є **огляд літератури** з теми дослідження, в який включають найбільш цінні, актуальні роботи (10-15 джерел). Огляд має бути систематизованим аналізом теоретичної, методичної й практичної новизни, значущості, переваг та недоліків розглядуваних робіт, які доцільно згрупувати таким чином: роботи, що висвітлюють історію розвитку проблеми, теоретичні роботи, які повністю присвячені темі, потім ті, що розкривають тему частково. В огляді не слід наводити повний бібліографічний опис публікацій, що аналізуються, достатньо назвати автора й назву, а поруч у дужках проставити порядковий номер бібліографічного запису цієї роботи в списку літератури.

Закінчити огляд треба коротким висновком про ступінь висвітленості в літературі основних аспектів теми.

Логічним завершенням курсової роботи є **висновки**. Головна їх мета – підсумки проведеної роботи. Висновки подаються у вигляді окремих лаконічних положень, методичних рекомендацій. Дуже важливо, щоб вони відповідали поставленим завданням. У висновках слід зазначити не тільки те позитивне, що вдалося виявити в результаті вивчення теми, а й недоліки та проблеми, а також конкретні рекомендації щодо їх усунення. Один висновок не повинен суперечити іншому, а підкріплювати його. Якщо висновки не будуть пов'язані між собою, текст втратить свою єдність. Один доказ має впливати з іншого.

Основна вимога до заключної частини – не повторювати змісту вступу, основної частини роботи і висновків, зроблених у розділах.

Список використаної літератури складається на основі робочої картотеки і відображає обсяг використаних джерел та ступінь вивченості досліджуваної теми, є „візитною карткою” автора роботи, його професійним обличчям, свідчить про рівень володіння навичками роботи з науковою літературою. „Список...” має містити бібліографічний опис джерел, використаних студентом під час роботи над темою. Укладаючи його, слід додержуватися вимог державного стандарту. Кожний бібліографічний запис треба починати з нового рядка, літературу слід розташовувати в алфавітному порядку авторів та назв праць, спочатку видання українською мовою, потім – іноземними. Бібліографічні записи в „Списку...” повинні мати порядкову нумерацію. У тексті роботи слід давати у дужках посилання на номери списку. Якщо необхідно вказати номер сторінки, її ставлять через кому після номера видання.

Обсяг курсової роботи має бути в межах 30-40 сторінок комп'ютерного тексту, без урахування додатків і списку літератури.

Літературне оформлення курсової роботи є важливим елементом її виконання і одним із багатьох чинників, на які зважає комісія при оцінюванні під час захисту. Передусім звертається увага на змістовний аспект викладу матеріалу (логічність і послідовність, повнота і репрезентативність, тобто широта використання наукових джерел, загальна грамотність та відповідність стандартам і прийнятим правилам), а також на текст роботи, список літератури і додатки, на зовнішнє оформлення титульного аркуша. Текст курсової роботи повинен бути відредагованим, стилістично витриманим як наукове дослідження.

Курсову роботу рекомендується виконувати спочатку в чорновому варіанті. Це дозволяє вносити до тексту необхідні зміни і доповнення як з ініціативи самого автора, так і згідно з зауваженнями керівника.

Перш, ніж представляти чернетку керівникові, треба ще раз переглянути, чи логічно викладено матеріал, чи є зв'язок між параграфами та главами, чи весь текст „працює” на головну ідею курсової роботи. Такий уявний структурний аналіз роботи допоможе краще побачити нелогічність в її структурі та змісті.

Оформляючи текст роботи, треба знайти час для повторного перегляду першоджерел. Це допоможе побачити все цінне, що було пропущено на початку вивчення теми, наштотує на цікаві думки, поглибить розуміння проблеми.

1.4. ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Вимоги до набору тексту. Роботу друкують на комп'ютері з однієї сторони аркуша білого паперу формату А4 (210x297 мм), дотримуючись таких вимог:

Шрифт – Times New Roman

Розмір – 14

Відстань між рядками – 1,5 інтервала

Верхнє, нижнє поле – 20 мм

Ліве поле – 25 мм

Праве поле – 15 мм

Розташування – книжне

У роботі допускається виконання ілюстрацій та таблиць на аркушах формату А3. Забороняється виділяти жирним чи курсивом назви таблиць та ілюстрацій. Щільність тексту робіт має бути однаковою.

Вписувати в текст окремі іншомовні слова, формули чи умовні позначення можна тушшю, пастою, чорнилом лише чорного кольору.

Друкарські помилки, описки, які виявилися після написання курсової роботи, можна виправляти підчищенням або зафарбовуванням коректором і нанесенням правильного тексту. Допускається наявність не більше двох виправлень на одній сторінці.

Текст основної частини курсової роботи поділяють на розділи та підрозділи.

Розділи обов'язково пишуться з нової сторінки. Заголовки структурних частин курсової роботи „ЗМІСТ”, „ВСТУП”, „РОЗДІЛ”, „ВИСНОВКИ”, „СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ”, „ДОДАТКИ” друкуються великими літерами з вирівнюванням по центру і виділенням жирним шрифтом.

Заголовки підрозділів друкуються маленькими літерами (окрім першої великої) з абзацу, крапку в кінці заголовку не ставлять. Відстань між заголовком та текстом має становити 2 інтервали.

Не допускається розміщення назви розділу чи підрозділу в нижній частині сторінки, якщо далі подається лише рядок тексту.

Нумерацію сторінок подають арабськими цифрами у правому верхньому куті без крапки. Титульний аркуш вважається за першу сторінку, але нумерація на ньому не проставляється. Наступні сторінки нумерують, починаючи з другої.

Такі структурні частини курсової роботи як зміст, вступ, висновки, список використаної літератури, додатки не мають порядкового номеру.

Номер розділу позначають арабською цифрою після слова „РОЗДІЛ” без крапки, а після цього з нового рядка друкують назву розділу.

Підрозділи нумеруються в межах розділу: “2.3.”, тобто третій підрозділ другого розділу, причому крапка проставляється і між цифрами і після останньої, а далі в тому ж рядку подається назва підрозділу.

Курсові роботи можуть містити *ілюстрації, таблиці*.

Ілюструють курсові роботи, виходячи з певного загального задуму, за ретельно продуманим тематичним планом, який допомагає уникнути ілюстрацій випадкових, пов'язаних із другорядними деталями тексту і запобігти невиправданним пропускам ілюстрацій до найважливіших тем. Кожна ілюстрація має відповідати тексту, а текст – ілюстрації. Назви ілюстрацій розміщують після їхніх номерів. При необхідності ілюстрації доповнюють пояснювальними даними (підрисунковий підпис).

Підпис під ілюстрацією звичайно має три основні елементи:

– найменування графічного сюжету позначається скороченим словом „Рис.”;

- порядковий номер ілюстрації, який вказується без знаку номера арабськими цифрами;
- тематичний заголовок ілюстрації, що містить текст із якомога стислою характеристикою зображеного.

Основними видами ілюстративного матеріалу в курсовій роботі є: рисунок, схема, фотографія, діаграма і графік. Не варто оформлювати посилання на ілюстрації як самостійні фрази, в яких лише повторюється те, що міститься у підписі. У тому місці, де викладається тема, пов'язана з ілюстрацією, і де читачеві треба вказати на неї, розміщують посилання у вигляді виразу у круглих дужках „(рис. 3.1)” або звороту типу: „...як це видно з рис. 3.1”, або „...як це показано на рис. 3.1”.

Якість ілюстрацій повинна забезпечувати їх чітке відтворення (електрографічне копіювання, мікрофільмування). Ілюстрації виконують чорнилом, тушшю або пастою чорного кольору на білому непрозорому папері.

Цифровий матеріал, як правило, повинен оформлятися у вигляді *таблиць*.

Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею і друкують симетрично до тексту. Назву і слово „Таблиця” розміщують у правому верхньому куті з зазначенням її номера. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: Таблиця 1.2 (друга таблиця першого розділу).

При переносі частини таблиці на інший аркуш (сторінку) слово „таблиця” і її номер вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова „Продовження таблиці” і вказують її номер.

За логікою побудови таблиці її логічний суб'єкт, або підмет (позначення тих предметів, які в ній характеризуються), розміщують у боковику, головці, чи в них обох, а не у прографці; логічний предмет таблиці, або присудок (тобто дані, якими характеризується присудок) - у прографці, а не в головці чи боковику. Кожен заголовок над графою стосується всіх даних цієї графи, кожен заголовок рядка в боковику - всіх даних цього рядка. Заголовок кожної графи в головці таблиці має бути якомога коротким.

Заголовки граф повинні починатися з великих літер, підзаголовки - з маленьких, якщо вони складають одне речення із заголовком, і з великих, якщо вони є самостійними. Висота рядків повинна бути не меншою 8 мм. Графу з порядковими номерами рядків до таблиці

включати не треба.

Таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті таким чином, щоб її можна було читати без повороту переплетеного блоку роботи або з поворотом за годинниковою стрілкою. Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на інший аркуш. При перенесенні таблиці на інший аркуш (сторінку) назву вміщують тільки над її першою частиною. Таблицю з великою кількістю граф можна ділити на частини і розміщувати одну частину над іншою в межах одної сторінки. Якщо рядки або графи таблиці виходять за формат сторінки, то в першому випадку в кожній частині таблиці повторюють її заголовок, а в другому випадку - боковик.

Якщо текст, який повторюється в графі таблиці, складається з одного слова, то його можна замінити лапками; якщо з двох або більше слів, то при першому повторенні його замінюють словами „Те ж”, а далі - лапками. Ставити лапки замість цифр, які повторюються, не слід. Якщо цифрові або інші дані в якому-небудь рядку таблиці не подають, то в ньому ставлять прочерк.

Формули у психологічних дослідженнях не подаються. Вказується лише метод обробки даних і результат.

Додатки оформлюють як продовження курсової роботи на наступних її сторінках. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, Ї, О, Ч, Ъ, наприклад, додаток А, додаток Б тощо. Один додаток позначається як додаток А.

До додатків доцільно включати допоміжний матеріал, необхідний для повного сприйняття курсової роботи:

- таблиці допоміжних цифрових даних;
- проміжні математичні доведення, формули та розрахунки;
- протоколи спостережень;
- ілюстрації допоміжного характеру;
- інструкції та методики, розроблені в процесі виконання роботи.

Обсяг додатків не повинен перевищувати обсягу курсової роботи.

Зброшурована курсова робота подається студентом науковому керівнику, який приймає остаточне рішення щодо її допуску до захисту, про що робить відповідну позначку на титульному аркуші.

РОЗДІЛ 2. ВИМОГИ ДО НАПИСАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ ЗГІДНО МІЖНАРОДНОГО ЗРАЗКА АРА

2.1. ЗАГАЛЬНІ ТА ЕТИЧНІ НОРМИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВИХ РОБІТ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Курсова робота, що виконується англійською мовою – є додатковим видом самозвіту студента відносно проведеного ним наукового дослідження. Даний вид оформлення є актуальним лише для тих робіт, що виконуються в рамках Науково-дослідної лабораторії когнітивної психології НаУОА з галузі «Когнітивна психологія». **Основна мета виконання курсової роботи** даного виду – глибоко й творчо вивчити одне з конкретних питань теорії і практики певної галузі психології, оволодіти методами наукового дослідження та оформлення емпіричних досліджень згідно Міжнародного зразка АРА.

Незалежно від обраної теми, *структура* курсової роботи має бути такою:

- титульний аркуш;
- анотація;
- вступ;

- методика дослідження;
- результати;
- обговорення;
- література;
- додатки.

У ході написання курсової роботи англійською мовою студент має сформувати навички наукового стилю написання згідно міжнародного аналогу. Окрім того, опанувати етичні норми щодо виконання та оформлення експериментального дослідження. Науковий стиль написання є відмінним від звичних вітчизняних норм написання наукових робіт, де опис теоретичного курсу роботи є більш доступним у стилістичній формі, а найбільш термінологічне та наукове навантаження припадає на оформлення процедурної та статистичної частини роботи.

Основні етичні та правові принципи лежать в основі всіх наукових досліджень. Ці принципи, спрямовані на досягнення трьох цілей:

- для забезпечення точності наукового знання;
- для захисту прав учасників емпіричного дослідження;
- захист прав інтелектуальної власності.

Тому, досить важливим є дотримання правил оформлення теоретичного конструкту (посилання на джерела використаної літератури, забезпечать правильність їх оформлення та дозволить уникнути плагіату) та дотримання правил проведення процедури експерименту (процесуальний аспект та співпраця із досліджуваними).

Для більш детального ознайомлення із етичними правилами та нормами проведення наукових досліджень студенту необхідно ознайомитися із збіркою «Етичні принципи психологів і кодекс проведення наукових досліджень (APA Ethics Code; APA, 2002; див також: <http://www.apa.org/ethics>)

2.2. СТРУКТУРА АНГЛОМОВНОЇ КУРСОВОЇ РОБОТИ

I. Назва (Title)

Назва англomовного еквівалента курсової роботи студента повинна узгоджуватися із темою україномовного відповідника. Допустимо, що англomовний варіант назви може бути не дослівним його перекладом, адже даний вид оформлення наукової роботи відображає

більшою мірою експериментальну частину дослідження, тому назва англomовної роботи визначатиме більш чіткіший взаємозв'язок між експериментальними змінними. Для коректного вибору назви англomовного варіанту роботи студент має звернутися до наукового керівника та погодити з ним основні моменти її формулювання.

Назва роботи повинна мати форму чіткого формулювання досліджуваної проблематики, що стисло відображає основну тему та визначає характер взаємозв'язку між змінними в рамках експериментального дослідження. Прикладом хорошої назви є: «Effect of Transformed Letters on Reading Speed.» У формулюванні теми слід уникати загальноновживаних слів, які лише збільшують навантаження сприймання та відволікають читача від основної проблематики теми. Наприклад, слова *results* або *method* не мають вживатися у назві, а також не варто розпочинати із слів: *A Study of* або *An Experimental Investigation of*. Однак, *a research synthesis*, *meta-analysis* або *fMRI study* можуть навпаки більш конкретизувати особливості дослідження студента та вказати конкретний вид обраної ним методології. Слід уникати використання умовних скорочень у назві, окрім тих, що є загальноновживаними (наприклад, JOL - judgments of learning та ін.). Рекомендована довжина назви має не перевищувати 12-ти слів.

Назва вводиться великими та малими літерами, з вирівнюванням по центру у верхній частині титульної сторінки. Назва у зазначеному форматі має дублюватися у верхній частині кожної наступної сторінки наукової роботи (у верхньому колонтитулі документу). (див. Додаток 3)

II. Анотація (Abstract)

Анотація це короткий та змістовний опис наукової роботи студента, що дає змогу швидко оглянути і оцінити її структуру, завдання та результати дослідження. Більшість зарубіжних видань вимагають оформлення анотації до роботи, окрім того, це дасть можливість сформулювати навик короткого та лаконічного висловлювання у студентів.

Основні характеристики анотації:

- *точність*. Анотація має чітко відображати цілі та зміст наукової роботи. Не повинна містити інформації, що не відображається в основній частині роботи. Якщо дана робота є продовженням або повторенням конкретного дослідження, це має уточнитися в анотації із зазначенням прізвища автора та роком цього дослідження.
- *без оцінювання*. Матеріал, що надається в анотації є звітом та чітким викладенням висновків, а не оцінюванням важливості отриманих результатів. Не містить коментарів відносно структури самої роботи в цілому.

- *послідовність та читабельність*. Написаний ясною та стислою мовою. Варто використовувати дієслова, а не їх похідні чи пасивні звороти (наприклад, *investigated*, а не *an investigation of*; *The authors presented* замість *Results were presented*). Для опису висновків та результатів потрібно використовувати теперішній час, а для опису специфічних змінних, що використовувалися в дослідженні – минулий.
- *лаконічність*. Кожен вислів має бути коротким і максимально інформативним. До анотації включаються лише п'ять-шість основних термінів по темі. Рекомендується використання специфічної термінології з обраної проблематики, проте не варто повторюватись та не давати їх інтерпретацій в тексті анотації.

Анотація до *експериментального дослідження* має описувати:

- проблему, що вивчається (по можливості висловитися одним реченням).
- досліджуваних, конкретизуючи специфічність обраної вибірки (вік, стать, етнічна та/або расова приналежність та ін.).
- особливі характеристики методології дослідження (вказуючи лише на відмінні або унікальні їх особливості, якщо такі є).
- основні результати роботи (включаючи статистично значимі показники до них).
- висновки наукової роботи.

Анотація має містити від 150-250 слів та не перевищувати вказаного ліміту. (Додаток 4) Вона має розміщуватися на окремій сторінці (на 2 ст. після титульної) і розпочинатися із заголовку *Abstract* виділеним жирним шрифтом та розміщеним по центру аркуша. Після тексту анотації варто зазначити ключові слова до роботи, тих, що найбільш чітко відображають сферу дослідження студента (4-6 слів). Ключові слова розміщуються у наступному рядку, з відступом, де заголовок *Keywords* виділений курсивом. Після двокрапки перераховуються ключові терміни роботи через кому.

III. Вступ (Introduction)

Основним завданням вступу є представлення проблеми дослідження. Текст роботи повинен відкрити специфіку запропонованої теми, а також стратегію та основні її завдання. У вступі мають чітко розкриватися основні теоретичні принципи дослідження. Перед тим як розпочати роботу над написанням вступу студент може опиратися на наступні запитання:

- Чому дана тема є важливою?
- Яким чином дана тема пов'язана із попередніми дослідженнями? Якщо окремі аспекти теми вже вивчалися попередньо, які ж існують відмінності між ними?

- Які гіпотези і завдання даного дослідження (з посиланнями на вже вивчені теоретичні аспекти)?
- Яким чином гіпотези та дизайн експерименту взаємопов'язані між собою?
- Яке теоретичне та практичне значення даного дослідження?

Вдало написаний вступ відповідає на поставленні запитання усього у декілька сторінках тексту (обсяг якого не перевищує 4-6 ст.) і дає читачу відчуття вичерпності та обґрунтованості запропонованої теми.

Детальне вивчення важливості проблематики. Вкажіть, чому проблема заслуговує вивчення. Твердження про важливість можуть бути пов'язані з необхідністю розкрити певні аспекти та/або розширити теоретичні формулювання. Для прикладних досліджень, це може бути пов'язано з необхідністю вирішення соціальних, педагогічних та ін. проблем. Коли дослідження обумовлене бажанням вирішити спірні питання, всі сторони «за» та «проти» повинні бути представлені в тексті. Уникайте упередженості і аргументів, що можуть бути не концептуальними або не обґрунтованими. Зазначте постановку основних завдань коротко, проте чітко.

Опис теоретичного конструкту. Варто здійснити короткий вичерпний опис теоретичних джерел та досліджень, що здійснювалися попередньо. Проте, не варто охоплювати всієї історії дослідження проблематики, а лише включити основні аспекти, тільки ті, що мають безпосереднє відношення до теми. Припустіть, що читач обізнаний в основних питаннях теми і не вимагає повного теоретичного опису. Зверніть вашу увагу на останні, більш сучасні дослідження, це дасть змогу охопити більш новіші результати, що мають безпосереднє відношення до вашої роботи. Цитування та зазначення автора(-ів) є ознакою наукової та академічної відповідальності. В описі відповідних джерел, інформуйте читача про інші аспекти дослідження, що були вивчені попередньо та аналізуйте, виокремлюйте відмінності або подібності між ними. У той же час, цитуйте і посилайтеся на ті роботи, що відносяться до конкретних специфічних питань, а не тих, які мають тільки загальне значення. При обговоренні попередніх робіт, уникайте несуттєвих деталей, а підкреслюйте основні висновки, або окремі методологічні питання. Якщо вважаєте, що для читача необхідно переглянути певну роботу то зробіть відповідну відмітку у тексті із посиланням на автора роботи (наприклад, Roediger & Rapricke, 2006b, *for a review*). Виклад матеріалу має бути логічним та послідовним, чітким та зрозумілим.

Опис гіпотез і відповідність їх дизайну дослідження. Після того, як ви обґрунтували вибір вашої теми та здійснили її теоретичний огляд, наступним, що ви маєте зробити, це описати ваш підхід до методики вивчення даної теми. В емпіричних дослідженнях

найчастіше йдеться про ваші гіпотези або конкретні питання і опису того, як вони були отримані згідно описаної теорії. Крім того, якщо у вашій роботі є гіпотези або питання, які займають центральне місце, а окремі є вторинними, то варто зазначити ці пріоритети відповідно. Поясніть, як запропонована вами схема дослідження дозволяє побудувати необхідні висновки для вивчення гіпотез.

IV. Методика дослідження (Method)

В даному розділі детально описується яким чином було проведено дослідження, в тому числі із наведенням та конкретизацією експериментальних змінних. Повноцінний опис методів дослідження дасть змогу оцінити доцільність обраних методів, їх надійність та вірогідність. Дану секцію дослідження потрібно описати якомога детально з метою подальшого вивчення проблематики, або з можливістю послідовників повторити ваше дослідження детально.

Виокремлення підструктур розділу. Доцільно розділити даний розділ на декілька частин. Це зазвичай підрозділи із описом маніпуляцій, учасників, особливостей методології та процедури дослідження. Отже, він включає наступні послідовні підструктури:

- Короткий опис особливостей методології експериментального дизайну, його основні завдання і відповідні експериментальні маніпуляції для їх вивчення. Загалом дана частина є вступним словом і дає вичерпну інформацію для читача відносно загальних аспектів самого експерименту і обраних автором маніпуляцій.
- **Учасники (Participants).** В цій частині студент описує деталі вибірки експерименту, включаючи вікові та статеві особливості (якщо існують інші важливі деталі відносно вибірки дослідження вони обов'язково зазначаються). Також зазначаються особливості формування експериментальних груп, де вказуються умовні їх позначення (якщо такі є). Прикладом написання даного підструктури є:

Forty-seven Ukrainian-speaking students (31 women and 16 men; mean age = 19.38 years, SD = 1.37) participated in the experiment. The participants were divided into two groups: Speeded (14 women and 1 man) and Unspeeded (17 women and 15 men).

- **Інструментарій (Materials).** Тут здійснюється детальний опис стимулів та допоміжних методик, діагностичний інструментарій, що використовувалися в експерименті. При чому потрібно обґрунтувати доцільність обраних методів, зазначити показники їх надійності та валідності. Важливо зазначити спосіб

демонстрації стимульного матеріалу (комп'ютеризований чи ні), яким чином вимірювалися залежні змінні.

- **Процедура дослідження (Procedure).** Студент має якомога детальніше описати хід процедури експериментального дослідження. Опис дизайну експерименту має поетапну структуру, де вказується кожен етап зокрема та детально описується вміст кожного етапу (що робили на даному етапі учасники експерименту, включно із інструкцією до кожного етапу). При роботі із написання даного підрозділу варто сконцентрувати увагу на тому, що він повинен бути описаний доступною мовою та із послідовним викладенням матеріалу з метою подальшого, або його повторного проведення, або вдосконалення. Тут також зазначаються показники, які мали значення щодо, наприклад, тривалості даного етапу, або середні показники певної досліджуваної ознаки (психометричні значення та ін.).

V. Результати (Results)

У розділі «Результати» потрібно здійснити узагальнення відносно тих експериментальних даних, що були зібрані в ході експерименту. Опис результатів також має бути послідовним відносно експериментальних завдань та гіпотез. У випадку, якщо при аналізі були знайдені не статистично значимі показники, вони у будь-якому випадку зазначаються у тексті роботи. Результат відносно одного завдання є сукупністю опису: (1) обраного математичного методу для аналізу експериментальних даних; (2) змінні, яким чином порівнювалися дані, із зазначення внутрішньо- та зовнішньогрупового критерію аналізу даних; (3) отриманий результат із зазначенням статичної значимості отриманого показника; (4) якісний аналіз, де студент в декількох словах дає описову характеристику знайденого статистичного зв'язку. В даному розділі варто включити таблиці даних, що мають пряме відношення до статистичного аналізу даних або є його результатом (наприклад, лінійні графіки залежності змінних). Таблиці або Графіки мають бути змістовними, мати пряме відношення до здійсненого аналізу. Важливо також звернути увагу на формування дескрипції та назви до них, де в тексті має даватися чітка інструкція відносно того яким чином вони інтерпретуються і які дані представлені на них.

VI. Обговорення (Discussion)

Після представлення результатів експерименту, що є більшою мірою презентацією кількісного аналізу даних, аніж якісною, студент має здійснити ґрунтовний якісний аналіз отриманих результатів порівнюючи дані власного дослідження з роботами які є дотичними

до запропонованої теми. В даному розділі необхідно здійснити аналіз, інтерпретацію та побудувати висновки. Ключовим моментом тут є вдале поєднання теоретичної частини розглянутої у «Вступі» і інтерпретація власне авторських результатів.

Роботу над розділом варто розпочати із огляду основних гіпотез дослідження, а лише тоді працювати над інтерпретацією похідних гіпотез (за їх наявності). У випадку якщо гіпотези дослідження не підтвердилися, мають зазначатися припущення відносно того чому був отриманий такий результат. Аналіз отриманих результатів полягає у виокремленні відмінностей та подібностей у відповідності із тими аналоговими дослідженнями, які попередньо проводилися.

При інтерпретації варто звернути увагу на наступні аспекти: (а) джерела потенційного зміщення та інших загроз внутрішньої валідності, (б) неточність вимірювання змінних, (в) загальна кількість тестувань, (г) величина статистичного взаємозв'язку, і (д) інші слабкі сторони дослідження. Якщо спостерігається високий показник зміщень, потрібно це зазначити та зробити відповідні підсумки.

Закінчити обговорення розділу з обґрунтуванням і коментарями щодо важливості проробленої роботи над дослідженням. У цьому розділі умовиводи можуть бути короткими проте чітко презентувати міркування студента над проблематикою. Екстраполяція цих даних на таких загальних питань, як практична значимість результатів, сфера застосування, або подальші перспективи вивчення проблеми.

VII. Література (References)

Оформлення списку використаної літератури здійснюється у відповідності до прийнятих та стандартизованих норм оформлення літератури Американською Асоціацією Психологів (APA – American Psychology Association). (Додаток 6).

VIII. Додатки (Appendices)

Іноді матеріал, що доповнює зміст курсової роботи може відволікати або порушувати цілісність та структурованість усєї роботи. Матеріали такого типу можуть бути включені до додатку.

В цілому, додаток підходить для матеріалів, які є відносно коротким і легко представлені в друкованому форматі. До таких матеріалів ми можемо віднести: (а) перелік стимулів (наприклад, ті, які використовуються в дослідженнях пам'яті, метапам'яті), (б)

детальний опис комплексу устаткування, (в) детальний демографічних субпопуляцій в дослідженні, і інші детальні складні елементи звітності. Якщо до роботи додається лише один додаток, його потрібно найменувати як *Appendix*, якщо робота матиме більш ніж один додаток, найменування йде відповідно із додаванням літери англійського алфавіту, кожен наступний з великої літери (*Appendix A, Appendix B, і т.д.*). Не залежно від індексації додаток повинен мати свою назву. Порядок розташування додатків відповідає порядку їх згадування у тексті. Посилання на додаток в тексті має такий вигляд:

produced the same results for both studies (see Appendices A and B for complete proofs).

2.3. ОСОБЛИВОСТІ ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Вимоги до набору тексту. Роботу друкують на комп'ютері з однієї сторони аркуша білого паперу формату А4 (210x297 мм), дотримуючись таких вимог:

Шрифт – Times New Roman

Розмір – 12

Відстань між рядками – 1,5 інтервала

Верхнє, нижнє поле – 20 мм

Ліве поле – 25 мм

Праве поле – 15 мм

Розташування – книжне

У роботі допускається виконання ілюстрацій та таблиць на аркушах формату А3. Друкарські помилки, описки, які виявилися після написання курсової роботи, можна виправляти підчищенням або зафарбовуванням коректором і нанесенням правильного тексту. Допускається наявність не більше двох виправлень на одній сторінці.

Розділи не пишуться з нової сторінки, окрім Анотації (Abstract) та Списку використаної літератури (References) – ці структурні частини курсової роботи розпочинаються із нової сторінки. Заголовки структурних частин курсової роботи „Abstract”, „Introduction”, „Method”, „Results”, „Discussion”, „References” та “Appendix” друкуються з великої літери з вирівнюванням по центру і виділенням жирним шрифтом. Відстань між заголовком та текстом має становити 2 інтервали.

Нумерацію сторінок подають арабськими цифрами у правому верхньому куті без крапки. Титульний аркуш вважається за першу сторінку, але нумерація на ньому не проставляється. Наступні сторінки нумерують, починаючи з другої.

Курсові роботи можуть містити *ілюстрації (Figure), таблиці (Table)*. (Додаток 5)

Підпис під ілюстрацією звичайно має чотири основні елементи:

- найменування графічного сюжету позначається „Figure”;
- порядковий номер ілюстрації, який вказується без знаку номера арабськими цифрами;
- тематичний заголовок ілюстрації, що містить текст із якомога стислою характеристикою зображеного;
- Примітки (Notes), де зазначаються особливі значення, ті на які автор хоче звернути увагу, і які є необхідними для інтерпретації ілюстрації (значення змінних, умовні скорочення, статистичні характеристики досліджуваних величин).

Цифровий матеріал, як правило, повинен оформлятися у вигляді *таблиць (Table)*.

Додатки оформлюють як продовження курсової роботи на наступних її сторінках. Додатки слід позначати послідовно великими літерами англійської абетки. До додатків доцільно включати допоміжний матеріал, необхідний для повного сприйняття курсової роботи.

Література. АРА створили чіткі норми посилання на використане у роботі джерело на наукові роботи, і завдяки особливостям відмінностей їх оформлення можна чітко розмежувати, чи це є перефразування, чи, власне цитування наукового джерела.

Цитування та посилання наукових джерел в тексті курсової роботи.

- Одноосібна стаття.

Посилання вказується в круглих дужках, де першим зазначається лише прізвище автора, та через кому рік видання:

from theory on bounded rationality (Simon, 1945)

Якщо прізвище автора виступає частиною речення, після його вживання в круглих дужках зазначається рік видання:

Simon (1945) posited that

- Багатоосібна стаття.

При посиланні на роботу із двома авторами повині завжди зазначатися обидва прізвища. Цитування здійснюється в кінці речення, де в круглих дужках зазначаються обидва прізвища і між ними ставиться «&», а через кому рік видання:

as has been shown (Leiter & Maslach, 1998)

Якщо прізвища авторів вживаються в тексті між ними вже ставтиметься «and»:

as Leiter and Maslach (1998) demonstrated

Якщо авторами роботи є три, чотири або п'ять авторів потрібно при першому посиланні вжити увесь перелік авторів:

Kahneman, Knetsch, and Thaler (1991) found

В наступних посиланнях на джерело вказується лише перший автор, а після зазначається умовне скорочення «et al.» (з лат. «та інші») та рік видання.

Kahneman et al. (1991) found

- Наукові джерела авторами яких є асоціації, установи та ін.

Повна назва організації задується постійно у тексті, скорочення не є показником безпосередньо:

(National Institute of Mental Health [NIMH], 2007)

Проте, при необхідності, назви деяких корпоративних авторів, що згадані в першому посиланні може скорочуватися всіх наступних випадках:

(NIMH, 2007)

- Наукова праця яка не має автора.

Коли робота не має автора, варто використати перших два або три слова із назви роботи як текст посилання, без умовних їх скорочень. Помістіть назву в лапки, якщо воно відноситься до статті, глави книги або веб-сторінки:

on climate change ("Climate and Weather," 1997)

Guide to Agricultural Meteorological Practices (1981)

Якщо автор все-таки є, проте є анонімом, це вживається наступним чином:

on climate change (Anonymous, 2008)

- Посилання на окрему частину джерела.

Для наведення конкретної частини джерела (необхідно для цитування), до звичайного формату посилання додаються показники сторінки, глави і т.п. (з відповідними скороченнями):

(Stigter & Das, 1981, p. 96)

De Waal (1996) overstated the case when he asserted that "we seem to be reaching ... from the hands of philosophers" (p. 218).

Якщо в джерелі не вказуються номери сторінок (наприклад, часто зустрічається в електронних джерелах) потрібно зазначити номер параграфу із вживанням скорочення «para.».

(Mönnich & Spiering, 2008, para. 9)

Оформлення списку використаної літератури.

Посилання, що надаються в тексті кваліфікаційної роботи повинні з'явитися в списку використаної бібліографії. Цей список містить інформацію, необхідну для виявлення та ідентифікації кожного використаного джерела.

Порядок: Наукові роботи мають бути розміщені в алфавітному порядку за прізвищами авторів. Джерела без авторів розташовані в алфавітному порядку за назвою в тому ж списку.

Автори: Потрібно зазначити прізвища та ініціали всіх авторів конкретної роботи. Використовуйте & замість слова «and» при перерахуванні декількох авторів одного джерела. (наприклад, *Smith, J. D., & Jones, M.*).

Назви джерел: З великої літери вживається лише перше слово із назви і ті, що є власною назвою.

Показники сторінок: Потрібно вживати скорочення «р.» або «рр.» перед нумерацією статей з періодичних видань, які не використовують номери томів. Ці аббревіатури також використовуються для позначення сторінок в енциклопедії.

Відступи *: перша лінія відступу знаходиться на одному рівні з лівого краю, і всі наступні рядки зміщені (на 5 - 7 позицій), щоб сформувати «виступ». (Додаток 7)

Виділення курсивом *: доцільно використовувати курсив замість підкреслення для назв книг і журналів.

РОЗДІЛ 3. ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ

3.1. ПІДГОТОВКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАХИСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Захист курсової роботи проводиться відповідно до графіка, затвердженого кафедрою, у присутності комісії у складі керівника та двох-трьох членів кафедри.

Захист курсової роботи має на меті перевірку самостійності виконання роботи, тобто, наскільки глибоко студент розуміє матеріал теми, чи правильно обґрунтовує рекомендації та висновки, подані в роботі.

Процедура захисту включає:

- доповідь студента про зміст роботи;
- запитання до автора;
- оголошення відгуку наукового керівника або його виступ;
- відповіді студента на запитання членів комісії із захисту та осіб, присутніх на захисті;
- заключне слово студента;
- рішення комісії про оцінку роботи.

Вступне слово слід підготувати заздалегідь у формі виступу, в якому доцільно висвітлити такі важливі питання: обґрунтування актуальності теми дослідження; мета, завдання, об'єкт, предмет дослідження; що вдалося встановити, виявити, довести; якими методами це досягнуто; елементи новизни у теоретичних положеннях та в практичних рекомендаціях; з якими труднощами довелося зіткнутися в процесі дослідження, які положення не знайшли підтвердження. У виступі мають міститися також відповіді на основні зауваження наукового керівника. Доповідь студента не повинна перевищувати за часом 5-10 хвилин.

Для кращого сприймання присутніми матеріалу бажано підготувати презентацію, в яку включити власні таблиці, діаграми, графіки та використати мультимедіа.

Кращі роботи можна рекомендувати на конкурси студентських робіт, а також до друку в студентських збірниках. Курсові роботи подаються на конкурси, коли вони містять розробки, проведені студентами в процесі навчання, і отримані в них результати опубліковані, впроваджені в практику або в навчальний процес. При цьому учасниками конкурсу можуть бути студенти поточного навчального року або ті, хто закінчив ВНЗ у поточному навчальному році.

Якщо курсову роботу оцінено незадовільно, то студент другий раз виконує роботу за даною темою.

Оцінює курсову роботу науковий керівник та комісія. Остаточне рішення щодо оцінювання роботи приймає комісія.

3.2. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ ВІДЗИВУ НАУКОВОГО КЕРІВНИКА

Науковий керівник подає відзив на кваліфікаційну роботу, в якому в довільній формі зазначається мета кваліфікаційної роботи, в інтересах якої організації вона виконана або у межах якої науково-дослідної теми, відповідність кваліфікаційної роботи встановленому завданню, ступінь самостійності при виконанні кваліфікаційної роботи, вміння аналізувати необхідні літературні джерела, застосовувати сучасні методи досліджень та інформаційні технології, запропонувати конструктивні рішення, оцінюються отримані результати та висновки, загально оцінюються кваліфікаційна робота та її відповідність вимогам до структури та оформлення, вказуються недоліки, а також інші аспекти оцінки виконання кваліфікаційної роботи та її виконавця (за бажанням наукового керівника). У відзиві подаються пропозиції стосовно можливості допуску до захисту в ДЕК.

Орієнтовний зміст відгуку наукового керівника на курсову роботу студента:

Визначається проблемність, актуальність теми дипломної роботи у сучасних умовах. Надається аналіз якості виконаної дипломної роботи, а саме:

- відповідність назви теми змісту роботи, логічність, завершеність роботи;
- вміння студента працювати з нормативними джерелами, аналізувати та систематизувати інформацію, робити висновки;
- наявність варіантів пропозицій, їх аналізу та обґрунтування теми;
- вміння студента користуватися новітніми інформаційними системами при виконанні дипломної роботи;
- повнота, обґрунтованість та ефективність зроблених студентом рекомендацій та їх практична значимість;
- ступінь самостійності проведеного дослідження проблеми;
- якість та повнота оформлення курсової роботи та ілюстративних матеріалів, їх відповідність чинним стандартам та вимогам.

Окремо потрібно відзначити *недоліки* виконаної курсової роботи. Наприклад, потрібно відмітити питання, які залишились поза увагою автора; невідповідність викладених положень сучасному стану теорії та практики; відсутність прикладів з практики, неповні висновки; наявність орфографічних, стилістичних, технічних помилок.

Наприкінці у відзиві необхідно зробити загальний висновок щодо наукового рівня проведеного дослідження, відповідності дипломної роботи методичним вимогам, що ставляться до такого виду робіт, і можливість бути допущеною до захисту.

ВИСНОВКИ

Досвід роботи кафедри психолого-педагогічних дисциплін та Науково-дослідної лабораторії когнітивної психології щодо виконання слухачами та студентами кваліфікаційних робіт підтверджує високу ефективність зазначеного етапу навчання. Курсова робота – важливий чинник удосконалення теоретичної та практичної підготовки майбутніх експертів-психологів. Розширення наукового світогляду, формування навиків самостійного дослідження, а також вивчення, узагальнення і поширення вітчизняного та зарубіжного досвіду безумовно надає допомогу випускникам у професійній діяльності, створює умови для творчого підходу до роботи. Для певної частини випускників дипломні роботи є першою спробою зробити самостійний крок у науку. Молоді фахівці продовжують наукові дослідження, стають магістрами та здобувачами академії. Спілкування з науковими керівниками в процесі виконання кваліфікаційної роботи сприяє розширенню їх світогляду, а в подальшому – збереженню зв'язків із сучасною наукою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беседіна Л. М. Підготовка та захист кваліфікаційних, дипломних робіт: методичний посібник / Л. М.Беседіна, О. І. Сторубльов [2-е вид., перероб. і допов.]. – ЛОГОС. – 2009. – 98 с.
2. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання [Текст] : (ГОСТ 7.1 – 2003, ІДТ) : ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. – Чинний з 2007-07-01. – К. : Держспоживстандарт України, 2007. – III, III, 47 с.; 29 см. – (Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи) (Національний стандарт України).
3. Галянтич М.К. Методичні вказівки до виконання дипломної роботи (для студентів спеціальності “Правознавство”). /М.К.Галянтич, Л.П. Грузінова. – К.: МАУП, 2001. – 40 с.
4. Державний стандарт України. Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення: ДСТУ 3008-95. – К. : Держспоживстандарт України, 1996. – (Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи) (Національний стандарт України).
5. Довідник здобувача наукового ступеня // Збірник нормативних документів та інформаційних матеріалів з питань атестації наукових кадрів вищої кваліфікації / Упорядник Ю.І. Цеков. – К. : Редакція «Бюлетеня Вищої атестаційної комісії України», 1999. – 64 с. 17. Основні вимоги до дисертацій та авторефератів дисертацій // Бюлетень ВАК України. – 2007. – № 6. – С. 9-17.
6. Інформація та документація. Скорочення слів в українській мові у бібліографічному описі. Загальні вимоги та правила: ДСТУ 3582-97. – К. : Держспоживстандарт України. – (Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи) (Національний стандарт України).
7. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень: Навчальний посібник. – К., 2003. – 192 с.
8. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах: затверджено наказом Міністерства освіти України від 2 червня 1993 р. № 161 // зареєстровано: Мінюст України від 23.11.1993 № 173.
9. Про вищу освіту: Закон України від 17.01.2002 № 2984-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2002. – № 20. – Ст. 134.
10. Про внесення змін до переліків та форм документів, що використовуються при атестації наукових та науково-педагогічних працівників: Наказ ВАК України від 26.01.2008 № 63.
11. Про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту) : Лист МОН України № 1/9-168 від 25.04.01 року.

12. Про порядок розробки складових нормативного та навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою: Наказ Міносвіти України від 31.07.1998 р. № 285.
13. Про розроблення державних стандартів вищої освіти: Постанова КМУ від 7 серпня 1998 р. № 1247 // Офіційний вісник України від 27.08.1998 – 1998. – № 32. – С. 30.
14. Цехмістрова Г.С. Основи наукових досліджень: Навч. посібн. – К., 2004. – 240 с.
15. American Psychiatric Association. (2000). Diagnostic and statistical manual of mental disorders (4th ed., text rev.). Washington, DC: Author.
16. American Psychological Association, Committee on Lesbian, Gay, and Bisexual Concerns Joint Task Force on Guidelines for Psychotherapy With Lesbian, Gay, and Bisexual Clients. (2000). Guidelines for psychotherapy with lesbian, gay, and bisexual clients. Washington, DC: Author. Retrieved from <http://www.apa.org/pi/lgbtguidelines.html#18>
17. American Psychological Association, Presidential Task Force on the Assessment of Age-Consistent Memory Decline and Dementia. (1998). Guidelines for the evaluation of dementia and age-related cognitive. Washington, DC: Author. Retrieved from <http://www.apa.org/practice/dementia.html>
18. American Psychological Association. (1994). Publication manual of the American Psychological Association (4th ed.). Washington, DC: Author.
19. American Psychological Association. (2002). Ethical principles of psychologists and code of conduct. *American Psychologist*, 57, 1060-1073. doi:10.1037/10003-066X.57.12.1060
20. American Psychological Association. (2004). Guidelines for psychological practice with older adults. *American Psychologist*, 59, 236-260. doi:10.1037/10003-066X.59.4.236
21. APA Publications and Communications Board Working Group on Journal Article Reporting Standards. (2008). Reporting standards for research in psychology: Why do we need them? What might they be? *American Psychologist*, 63, 839-851. doi: 10.1037/10003-066X.63.9.839
22. Bentley, M., Peerenboom, C. A., Hodge, F. W., Passano, E. B., Warren, H. c., & Washburn, M. F. (1929). Instructions in regard to preparation of manuscript. *Psychological Bulletin*, 26, 57-63. doi:10.1037/h0071487
23. Publication Manual of the American Psychological Association, 6th ed. (2009). Washington, DC
24. Sick, L. (Ed.). (2009). Record structure for APA databases. Retrieved from <http://www.apa.org/databases/training/record-structure>. Pdf

ДОДАТКИ

Додаток А

ТИТУЛЬНИЙ АРКУШ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Національний університет «Острозька академія»
Факультет політико-інформаційного менеджменту
Кафедра психолого-педагогічних дисциплін

НАЗВА КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота студента (-ки)

__ курсу спеціальності «Психологія»

Прізвище, ім'я, по-батькові

Науковий керівник:

*Прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене
звання*

Острог - 2013

Додаток Б

ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ

БІБЛОГРАФІЧНОГО ОПИСУ У СПИСКУ ДЖЕРЕЛ

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	<ol style="list-style-type: none"> 1. Василій Великий. Гомілії / Василій Великий ; [пер. з давньогрец. Л. Звонська]. — Львів : Свічадо, 2006. — 307 с. — (Джерела християнського Сходу. Золотий вік патристики IV—V ст. ; № 14). 2. Коренівський Д. Г. Дестабілізуючий ефект параметричного білого шуму в неперервних та дискретних динамічних системах / Коренівський Д. Г. — К. : Ін-т математики, 2006. — 111 с. — (Математика та її застосування) (Праці / Ін-т математики НАН України ; т. 59). 3. Матюх Н. Д. Що дорожче срібла-золота / Наталія Дмитрівна Матюх. — К. : Асамблея діл. кіл : Ін-т соц. іміджмейкінгу, 2006. — 311 с. — (Ювеліри України ; т. 1). 4. Шкляр В. Елементал : [роман] / Василь Шкляр. — Львів : Кальварія, 2005. — 196, [1] с. — (Першотвір).
Два автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Матяш І. Б. Діяльність Надзвичайної дипломатичної місії УНР в Угорщині : історія, спогади, арх. док. / І. Матяш, Ю. Мушка. — К. : Києво-Могилян. акад., 2005. — 397, [1] с. — (Бібліотека наукового щорічника "Україна дипломатична" ; вип. 1). 2. Ромовська З. В. Сімейне законодавство України / З. В. Ромовська, Ю. В. Черняк. — К. : Прецедент, 2006. — 93 с. — (Юридична бібліотека. Бібліотека адвоката) (Матеріали до складання кваліфікаційних іспитів для отримання Свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю ; вип. 11). 3. Суберляк О. В. Технологія переробки полімерних та композиційних матеріалів : підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. В. Суберляк, П. І. Баштанник. — Львів : Растр-7, 2007. — 375 с.
Три автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Акофф Р. Л. Идеализированное проектирование: как предотвратить завтрашний кризис сегодня. Создание будущего организации / Акофф Р. Л., Магидсон Д., Эддисон Г. Д. ; пер. с англ. Ф. П. Тарасенко. — Днепропетровск : Баланс Бизнес Букс, 2007. — XLIII, 265 с.
Чотири автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / [Вітвіцький В. В., Кисляченко М. Ф., Лобастов І. В., Нечипорук А. А.]. — К. : НДІ "Украгропромпродуктивність", 2006. — 106 с. — (Бібліотека спеціаліста АПК. Економічні нормативи). 2. Механізація переробної галузі агропромислового комплексу : [підруч. для учнів проф.-техн. навч. закл.] / О. В. Гвоздєв, Ф. Ю. Ялпачик, Ю. П. Рогач, М. М. Сердюк. — К. : Вища освіта, 2006. — 478, [1] с. —

	(ПТО: Професійно-технічна освіта).
П'ять і більше авторів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Психологія менеджмента / [Власов П. К., Липницький А. В., Луцихина И. М. и др.] ; под ред. Г. С. Никифорова. — [3-е изд.]. — Х. : Гуманитар. центр, 2007. — 510 с. 2. Формування здорового способу життя молоді : навч.-метод. посіб. для працівників соц. служб для сім'ї, дітей та молоді / [Т. В. Бондар, О. Г. Карпенко, Д. М. Дикова-Фаворська та ін.]. — К. : Укр. ін-т соц. дослідж., 2005. — 115 с. — (Серія "Формування здорового способу життя молоді" : у 14 кн., кн. 13).
Без автора	<ol style="list-style-type: none"> 1. Історія Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря / [авт. тексту В. Клос]. — К. : Грані-Т, 2007. — 119 с. — (Грані світу). 2. Воскресіння мертвих : українська барокова драма : антологія / [упорядкув., ст., пер. і прим. В. О. Шевчук]. — К. : Грамота, 2007. — 638, [1] с. 3. Тіло чи особистість? Жіноча тілесність у вибраній малій українській прозі та графіці кінця ХІХ — початку ХХ століття : [антологія / упоряд.: Л. Таран, О. Лагутенко]. — К. : Грані-Т, 2007. — 190, [1] с. 4. Проблеми типологічної та квантитативної лексикології : [зб.наук.праць / наук. ред. Каліущенко В. та ін.]. — Чернівці : Рута, 2007. — 310 с.
Багатотомний документ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Історія Національної академії наук України, 1941—1945 / [упоряд. Л. М. Яременко та ін.]. — К. : Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, 2007— . — (Джерела з історії науки в Україні). Ч. 2 : Додатки — 2007. — 573, [1] с. 2. Межгосударственные стандарты : каталог в 6 т. / [сост. Ковалева И. В., Рубцова Е. Ю. ; ред. Иванов В. Л.]. — Львов : НТИЦ "Леонорм-Стандарт", 2005— . — (Серія "Нормативная база предприятия"). Т. 1. — 2005. — 277 с. 3. Дарова А. Т. Неисповедимы пути Господни... : (Дочь врага народа) : трилогия / А. Дарова. — Одесса : Астропринт, 2006— . — (Сочинения : в 8 кн. / А. Дарова ; кн. 4). 4. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : Особенная часть : в 6 т. / Н. П. Кучерявенко. — Х. Право, 2002— . — Т. 4: Косвенные налоги. — 2007. — 534 с. 5. Реабілітовані історією. Житомирська область : [у 7 т.]. — Житомир : Полісся, 2006— . — (Науково-документальна серія книг "Реабілітовані історією" : у 27 т. / голов. редкол.: Тронько П. Т. (голова) [та ін.]). Кн. 1 / [обл. редкол.: Синявська І. М. (голова) та ін.]. — 2006. — 721, [2] с. 6. Бондаренко В. Г. Теорія ймовірностей і математична статистика. Ч.1 / В. Г. Бондаренко, І. Ю. Канівська, С. М. Парамонова. — К. : НТУУ "КПІ", 2006. — 125 с.
Матеріали конференцій, з'їздів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Економіка, менеджмент, освіта в системі реформування агропромислового комплексу : матеріали Всеукр. конф. молодих учених-аграрників ["Молодь України і аграрна реформа"], (Харків, 11—13 жовт. 2000 р.) / М-во аграр. політики, Харк. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. — Х. : Харк. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва, 2000. — 167 с. 2. Кібернетика в сучасних економічних процесах : зб. текстів виступів на республік. міжвуз. наук.-практ. конф. / Держкомстат України, Ін-т

	<p>статистики, обліку та аудиту. — К. : ІСОА, 2002. — 147 с.</p> <p>3. Матеріали ІХ з'їзду Асоціації українських банків, 30 червня 2000 р. інформ. бюл. — К. : Асоц. укр. банків, 2000. — 117 с. — (Спецвип.: 10 років АУБ).</p> <p>4. Оцінка й обґрунтування продовження ресурсу елементів конструкцій : праці конф., 6—9 черв. 2000 р., Київ. Т. 2 / відп. Ред. В. Т. Трошенко. — К. : НАН України, Ін-т пробл. міцності, 2000. — С. 559—956, XIII, [2] с. — (Ресурс 2000).</p> <p>5. Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій : зб. наук. праць / наук. ред. В. І. Моссаковський. — Дніпропетровськ : Навч. кн., 1999. — 215 с.</p> <p>6. Ризикологія в економіці та підприємстві : зб. наук. праць за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф., 27-28 берез. 2001 р. / М-во освіти і науки України, Держ податк. адмін. України [та ін.]. — К. : КНЕУ : Акад. ДПС України, 2001. — 452 с.</p>
Препринти	<p>1. Шиляев Б. А. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ/ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов / Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. — Х. ННЦ ХФТИ, 2006. — 19 с. — (Препринт / НАН Украины, Нац. науч. центр "Харьк. физ.-техн. ин-т" ; ХФТИ 2006-4).</p> <p>2. Панасюк М. І. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами / Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. — Чорнобиль : Ін-т пробл. безпеки АЕС НАН України, 2006. — 7, [1] с. — (Препринт / НАН України, Ін-т пробл. безпеки АЕС ; 06-1).</p>
Депоновані наукові праці	<p>1. Социологическое исследование малых групп населения / В. И. Иванов [и др.] ; М-во образования Рос. Федерации, Финансовая академия. — М., 2002. — 110 с. — Деп. в ВИНТИ 13.06.02, № 145432.</p> <p>2. Разумовский, В. А. Управление маркетинговыми исследованиями в регионе / В. А. Разумовский, Д. А. Андреев. — М., 2002. — 210 с. — Деп. в ИНИОН Рос. акад. наук 15.02.02, № 139876.</p>
Словники	<p>1. Географія : словник-довідник / [авт.-уклад. Ципін В. Л.]. — Х. : Халімон, 2006. — 175, [1] с.</p> <p>2. Тимошенко З. І. Болонський процес в дії : словник-довідник основ. термінів і понять з орг. навч. процесу у вищ. навч. закл. / З. І. Тимошенко, О. І. Тимошенко. — К. : Європ. ун-т, 2007. — 57 с.</p> <p>3. Українсько-німецький тематичний словник [уклад. Н. Яцко та ін.]. — К. : Карпенко, 2007. — 219 с.</p> <p>4. Європейський Союз : словник-довідник / [ред.-упоряд. М. Марченко]. — 2-ге вид., оновл. — К. : К.І.С., 2006. — 138 с.</p>
Атласи	<p>1. Україна : екол.-геогр. атлас : присвяч. всесвіт. дню науки в ім'я миру та розвитку згідно з рішенням 31 сесії ген. конф. ЮНЕСКО / [наук. редкол.: С. С. Куруленко та ін.] ; Рада по вивч. продукт. сил України НАН України [та ін.]. — / [наук. редкол.: С. С. Куруленко та ін.]. — К. : Варта, 2006. — 217, [1] с.</p> <p>2. Анатомія пам'яті : атлас схем і рисунків провідних шляхів і структур нервової системи, що беруть участь у процесах пам'яті : посіб. для студ. та лікарів / О. Л. Дроздов, Л. А. Дзяк, В. О. Козлов, В. Д.</p>

	<p>Маковецький. — 2-ге вид., розшир. та доповн. — Дніпропетровськ : Пороги, 2005. — 218 с.</p> <p>3. Куерда Х. Атлас ботаніки / Хосе Куерда ; [пер. з ісп. В. Й. Шовкун]. — Х. : Ранок, 2005. — 96 с.</p>
Законодавчі та нормативні документи	<p>1. Кримінально-процесуальний кодекс України : за станом на 1 груд. 2005 р. / Верховна Рада України. — Офіц. вид. — К. : Парлам. вид-во, 2006. — 207 с. — (Бібліотека офіційних видань).</p> <p>2. Медична статистика статистика : зб. нормат. док. / упоряд. та голов. ред. В. М. Заболотько. — К. : МНІАЦ мед. статистики : Медінформ, 2006. — 459 с. — (Нормативні директивні правові документи).</p> <p>3. Експлуатація, порядок і терміни перевірки запобіжних пристроїв посудин, апаратів і трубопроводів теплових електростанцій : СОУ-Н ЕЕ 39.501:2007. — Офіц. вид. — К. : ГРІФРЕ : М-во палива та енергетики України, 2007. — VI, 74 с. — (Нормативний документ Мінпаливенерго України. Інструкція).</p>
Стандарти	<p>1. Графічні символи, що їх використовують на устаткуванні. Показчик та огляд (ISO 7000:2004, IDT) : ДСТУ ISO 7000:2004. — [Чинний від 2006-01-01]. — К. : Держспоживстандарт України 2006. — IV, 231 с. — (Національний стандарт України).</p> <p>2. Якість води. Словник термінів : ДСТУ ISO 6107-1:2004 — ДСТУ ISO 6107-9:2004. — [Чинний від 2005-04-01]. — К. : Держспоживстандарт України, 2006. — 181 с. — (Національні стандарти України).</p> <p>3. Вимоги щодо безпечності контрольно-вимірювального та лабораторного електричного устаткування. Частина 2-020. Додаткові вимоги до лабораторних центрифуг (EN 61010-2-020:1994, IDT) : ДСТУ EN 61010-2-020:2005. — [Чинний від 2007-01-01]. — К. : Держспоживстандарт України, 2007. — IV, 18 с. — (Національний стандарт України).</p>
Каталоги	<p>1. Межгосударственные стандарты : каталог : в 6 т. / [сост. Ковалева И. В., Павлюкова В. А. ; ред. Иванов В. Л.]. — Львов : НТЦ "Леонорм-стандарт, 2006— . — (Серия "Нормативная база предприятия"). Т. 5. — 2007. — 264 с. Т. 6. — 2007. — 277 с.</p> <p>2. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : каталог-довідник / [авт.-упоряд. М. Зобків та ін.]. — Львів : Новий час, 2003. — 160 с.</p> <p>3. Університетська книга : осінь, 2003 : [каталог]. — [Суми : Унів. кн., 2003]. — 11 с.</p> <p>4. Горницкая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Горницкая И. П., Ткачук Л. П. — Донецк : Лебедь, 2005. — 228 с.</p>
Бібліографічні показники	<p>1. Куц О. С. Бібліографічний показчик та анотації кандидатських дисертацій, захищених у спеціалізованій вченій раді Львівського державного університету фізичної культури у 2006 році / О. Куц, О. Вацеба. — Львів : Укр. технології, 2007. — 74 с.</p> <p>2. Систематизований показчик матеріалів з кримінального права, опублікованих у Віснику Конституційного Суду України за 1997—2005 роки / [уклад. Кириш Б. О., Потлань О. С.]. — Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2006. — 11 с. — (Серія: Бібліографічні довідники ; вип. 2).</p>

Дисертації	1. Петров П.П. Активність молодих зірок сонячної маси: дис. ... доктора фіз.-мат. наук : 01.03.02 / Петров Петро Петрович. – К., 2005. – 276 с.
Автореферати дисертацій	<p>1. Новосад І.Я. Технологічне забезпечення виготовлення секцій робочих органів гнучких гвинтових конвеєрів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : спец. 05.02.08 „Технологія машинобудування” / І. Я. Новосад. — Тернопіль, 2007. — 20, [1] с.</p> <p>2. Нгуен Ші Данг. Моделювання і прогнозування макроекономічних показників в системі підтримки прийняття рішень управління державними фінансами : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : спец. 05.13.06 „Автоматиз. системи упр. та прогрес. інформ. технології” / Нгуен Ші Данг. — К., 2007. — 20 с.</p>
Авторські свідоцтва	1. А. с. 1007970 СССР, МКИЗ В 25 J 15/00. Устройство для захвата неориентированных деталей типа валов / В. С. Ваулин, В. Г. Кемайкин (СССР). – № 3360585/25–08 ; заявл. 23.11.81 ; опубл. 30.03.83, Бюл. № 12.
Патенти	1. Пат. 2187888 Российская Федерация, МПК7 Н 04 В 1/38, Н 04 J 13/00. Приемопередающее устройство / Чугаева В.И.; заявитель и патентообладатель Воронеж. науч.-исслед. ин-т связи. – № 2000131736/09 ; заявл. 18.12.00 ; опубл. 20.08.02, Бюл. № 23 (II ч.).
Частина книги, періодичного, продовжуваного видання	<p>1. Козіна Ж. Л. Теоретичні основи і результати практичного застосування системного аналізу в наукових дослідженнях в області спортивних ігор / Ж. Л. Козіна // Теорія та методика фізичного виховання. — 2007. — № 6. — С. 15—18, 35—38.</p> <p>2. Гранчак Т. Інформаційно-аналітичні структури бібліотек в умовах демократичних перетворень / Тетяна Гранчак, Валерій Горовий // Бібліотечний вісник. — 2006. — № 6. — С. 14—17.</p> <p>3. Валькман Ю. Р. Моделирование НЕ-факторов — основа интеллектуализации компьютерных технологий / Ю. Р. Валькман, В. С. Быков, А. Ю. Рыхальский // Системні дослідження та інформаційні технології. — 2007. — № 1. — С. 39—61.</p> <p>4. Ма Шуїн Проблеми психологічної підготовки в системі фізкультурної освіти / Ма Шуїн // Теорія та методика фізичного виховання. — 2007. — № 5. — С. 12—14.</p> <p>5. Регіональні особливості смертності населення України / Л. А. Чепелевська, Р. О. Моїсеєнко, Г. І. Баторшина [та ін.] // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. — 2007. — № 1. — С. 25—29.</p> <p>6. Валова І. Нові принципи угоди Базель II / І. Валова ; пер. з англ. Н. М. Середи // Банки та банківські системи. — 2007. — Т. 2, № 2. — С. 13—20.</p> <p>7. Зеров М. Поетична діяльність Куліша // Українське письменство ХІХ ст. Від Куліша до Винниченка : (нариси з новітнього укр., письменства) : статті / Микола Зеров. — Дрогобич, 2007. — С. 245—291.</p> <p>8. Третьяк В. В. Возможности использования баз знаний для проектирования технологии взрывной штамповки / В. В. Третьяк, С. А. Стадник, Н. В. Калайтан // Современное состояние использования импульсных источников энергии в промышленности : междунар. науч.-техн. конф., 3-5 окт. 2007 г. : тезисы докл. — Х., 2007. — С. 33.</p> <p>9. Чорний Д. Міське самоврядування: тягарі проблем, принади цивілізації / Д. М. Чорний // По лівий бік Дніпра: проблеми модернізації міст України : (кінець ХІХ—початок ХХ ст. / Д. М. Чорний. — Х., 2007. — Розд. 3. — С. 137—202.</p>

Електронні ресурси	<ol style="list-style-type: none"> <li data-bbox="485 237 1439 472">1. Богомольний Б. Р. Медицина екстремальних ситуацій [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. мед. вузів III—IV рівнів акредитації / Б. Р. Богомольний, В. В. Кононенко, П. М. Чуєв. — 80 Min / 700 MB. — Одеса : Одес. мед. ун-т, 2003. — (Бібліотека студента-медика) — 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) ; 12 см. — Систем. вимоги: Pentium ; 32 Mb RAM ; Windows 95, 98, 2000, XP ; MS Word 97-2000.— Назва з контейнера. <li data-bbox="485 472 1439 741">2. Розподіл населення найбільш численних національностей за статтю та віком, шлюбним станом, мовними ознаками та рівнем освіти [Електронний ресурс] : за даними Всеукр. перепису населення 2001 р. / Держ. ком. статистики України ; ред. О. Г. Осауленко. — К. : CD-вид-во "Інфодиск", 2004. — 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) : кольор. ; 12 см. — (Всеукр. перепис населення, 2001). — Систем. вимоги: Pentium-266 ; 32 Mb RAM ; CD-ROM Windows 98/2000/NT/XP. — Назва з титул. екрану. <li data-bbox="485 741 1439 909">3. Бібліотека і доступність інформації у сучасному світі: електронні ресурси в науці, культурі та освіті : (підсумки 10-ї Міжнар. конф. „Крим-2003”) [Електронний ресурс] / Л. Й. Костенко, А. О. Чекмарьов, А. Г. Бровкін, І. А. Павлуша // Бібліотечний вісник — 2003. — № 4. — С. 43. — Режим доступу до журн. : http://www.nbu.gov.ua/articles/2003/03klinko.htm.

Примітки:

1. Бібліографічний опис оформлюється згідно з ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 “Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання”.

2. Опис складається з елементів, які поділяються на обов’язкові та факультативні. У бібліографічному описі можуть бути тільки обов’язкові чи обов’язкові та факультативні елементи. Обов’язкові елементи містять бібліографічні відомості, які забезпечують ідентифікацію документа. Їх наводять у будь-якому описі.

Проміжки між знаками та елементами опису є обов’язковими і використовуються для розрізнення знаків граматичної і приписаної пунктуації.

Додаток В

ТИТУЛЬНИЙ АРКУШ РОБОТИ, ВИКОНАНОЇ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Running head: EFFECTS OF AGE ON DETECTION OF EMOTION

NATIONAL UNIVERSITY OF OSTROG ACADEMY

Department of Psychology, Cognition Lab

Spring 2009

Thesis

Effects of Age on Detection of Emotion

Christina M. Leclerc

Supervisor: PhD, Fredrik Jönsson

Додаток Г

АНОТАЦІЯ ДО КУРСОВОЇ РОБОТИ, ВИКОНАНОЇ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

EFFECTS OF AGE ON DETECTION OF EMOTION

Abstract

Age differences were examined in affective processing, in the context of a visual search task. Young and older adults were faster to detect high arousal images compared with low arousal and neutral items. Younger adults were faster to detect positive high arousal targets compared with other categories. In contrast, older adults exhibited an overall detection advantage for emotional images compared with neutral images. Together, these findings suggest that older adults do not display valence-based effects on affective processing at relatively automatic stages.

Keywords: aging, attention, information processing, emotion, visual search

Додаток Д

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ІЛЮСТРАЦІЙ (FIGURE) ТА ТАБЛИЦЬ (TABLE) В ОФОРМЛЕННІ АНГЛОМОВНОЇ КУРСОВОЇ РОБОТИ

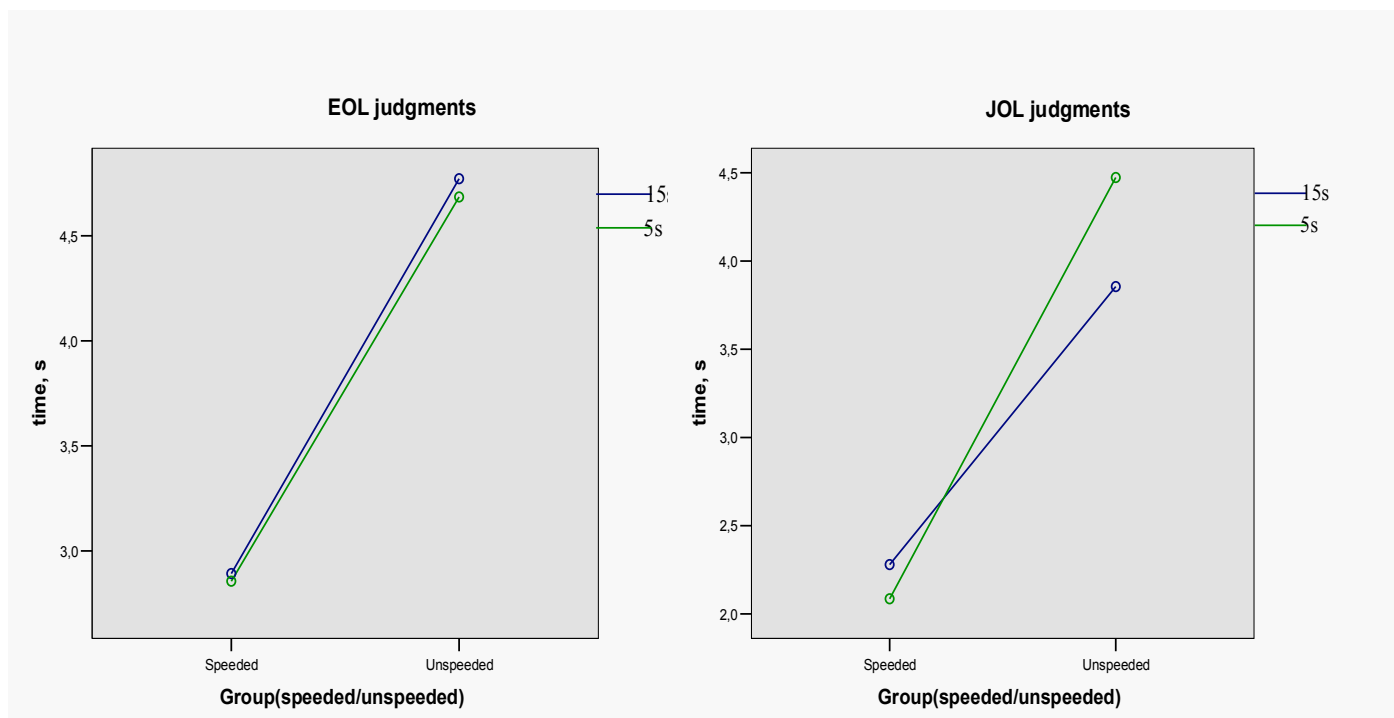

Figure 1. Mean response latency as a function of speeded (< 5s) and unspeeded (unlimited time to make the judgment) judgments. The separate lines denote whether the words pairs would be (for EOLs) or had been (for JOLs) studied for 5s or 15s.

Table 1. Mean Spearman correlations between metamemory judgments and self-estimation.

Variable	Self-estimation	EOL	Immediate JOL	Delayed JOL
Self-estimation	----	.42	.57	.28

EOL	.42	---	---	---
Immediate JOL	.57	---	---	---
Delayed JOL	.28	---	---	---

Note. All correlations are significantly different from zero, $p < .01$

Додаток Е

**ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ
У СПИСКУ ДЖЕРЕЛ ВІДПОВІДНО ДО НОРМ АРА**

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	Merriam-Webster's collegiate dictionary (11th ed.). (2003). Springfield, MA: Merriam- Webster. American Psychological Association. (1972). <i>Ethical standards of psychologists</i> . Washington, DC: American Psychological Association. Postman, N. (1979). <i>Teaching as a conserving activity</i> . New York, NY: Delacorte Press. Postman, N. (1985). <i>Amusing ourselves to death: Public discourse in the age of show business</i> . New York, NY: Viking. McLuhan, M. (1970a). <i>Culture is our business</i> . New York, NY: McGraw-Hill. McLuhan, M. (1970b). <i>From cliché to archetype</i> . New York, NY: Viking Press. Ку, G. (2008). Learning to de-escalate: The effects of regret in escalation of commitment. <i>Organizational Behavior and Human Decision Processes</i> , 105(2), 221-232. doi:10.1016/j.obhdp.2007.08.002
Два автори	Sanchez, D., & King-Toler, E. (2007). Addressing disparities consultation and outreach strategies for university settings. <i>Consulting Psychology Journal: Practice and Research</i> , 59(4), 286-295. doi:10.1037/1065- 9293.59.4.286 Frank, R. H., & Bernanke, B. (2007). <i>Principles of macro-economics</i> (3rd ed.). Boston, MA: McGraw-Hill/Irwin.
Три автори	Van Vugt, M., Hogan, R., & Kaiser, R. B. (2008). Leadership, followership, and evolution: Some lessons from the past. <i>American Psychologist</i> , 63(3), 182-196. doi:10.1037/0003-066X.63.3.182

Чотири автори	Delaney, K. J., Karnitschnig, M., Kaiser, R. B. & Guth, R. A. (2008, May 5). Microsoft ends pursuit of Yahoo, reassesses its online options. <i>The Wall Street Journal</i> , pp. A1, A12.
П'ять і більше авторів	Anderson, A. K., Christoff, K., Panitz, D., De Rosa, E., & Gabrieli, J. D. E. (2003). Neural correlates of the automatic processing of threat facial signals. <i>Journal of Neuroscience</i> , 23, 5627–5633.
Без автора	Merriam-Webster's collegiate dictionary (11th ed.). (2003). Springfield, MA: Merriam- Webster. As prices surge, Thailand pitches OPEC-style rice cartel. (2008, May 5). <i>The Wall Street Journal</i> , p. A9.
Багатотомний документ	Sadie, S., & Tyrrell, J. (Eds.). (2002). <i>The new Grove dictionary of music and musicians</i> (2nd ed., Vols. 1-29). New York, NY: Grove.
Матеріали конференцій, з'їздів	Goleman, D. (2009). What makes a leader? In D. Demers (Ed.), <i>AHSC 230: Interpersonal communication and relationships</i> (pp. 47-56). Montreal, Canada: Concordia University Bookstore. (Reprinted from <i>Harvard Business Review</i> , 76(6), pp.93-102, 1998).
Препринти	Gibbs, J. T., & Huang, L. N. (Eds.). (2001). <i>Children of color: Psychological interventions with culturally diverse youth</i> . San Francisco, CA: Jossey-Bass.
Словники	Sadie, S., & Tyrrell, J. (Eds.). (2002). <i>The new Grove dictionary of music and musicians</i> (2nd ed., Vols. 1-29). New York, NY: Grove.
Атласи	Bjork, R. A. (1989). Retrieval inhibition as an adaptive mechanism in human memory. In H. L. Roediger III, & F. I. M. Craik (Eds.), <i>Varieties of memory & consciousness</i> (pp. 309-330). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
Дисертації	Young, R. F. (2007). <i>Crossing boundaries in urban ecology: Pathways to sustainable cities</i> (Doctoral dissertation). Available from ProQuest Dissertations & Theses database. (UMI No. 327681)
Частина книги, періодичного, продовжуваного видання	Kluger, J. (2008, January 28). Why we love. <i>Time</i> , 171(4), 54-60. Semenak, S. (1995, December 28). Feeling right at home: Government residence eschews traditional rules. <i>Montreal Gazette</i> , p. A4. Driedger, S. D. (1998, April 20). After divorce. <i>Maclean's</i> , 111(16), 38-43. Klimoski, R., & Palmer, S. (1993). The ADA and the hiring process in organizations. <i>Consulting Psychology Journal: Practice and Research</i> , 45(2), 10-36.
Електронні ресурси	Hirtle, P. B. (2008, July-August). <i>Copyright renewal, copyright restoration, and the difficulty of determining copyright status</i> . <i>D-Lib Magazine</i> , 14(7/8). doi:10.1045/july2008-hirtle Colvin, G. (2008, July 21). <i>Information worth billions</i> . <i>Fortune</i> , 158(2), 73-79. Retrieved from Business Source Complete, EBSCO. Retrieved from http://search.ebscohost.com Library and Archives Canada. (2008). <i>Celebrating women's achievements:</i>

	<p><i>Women artists in Canada</i>. Retrieved from http://www.collectionscanada.gc.ca/women/002026-500-e.html</p> <p>Geography of Canada. (2009, September 29). In <i>Wikipedia, the free encyclopedia</i>. Retrieved September 30, 2009, from http://en.wikipedia.org/wiki/Geography_of_Canada</p> <p>Cooper, A., & Humphreys, K. (2008). The uncertainty is killing me: Self-triage decision making and information availability. <i>E-Journal of Applied Psychology</i>, 4(1). Retrieved from http://ojs.lib.swin.edu.au/index.php/ejap/</p> <p>Containerization. (2008). In <i>Encyclopædia Britannica</i>. Retrieved May 6, 2008, from http://search.eb.com</p>
--	---

Примітка. Бібліографічний опис оформлюється згідно з вимогами до оформлення списку бібліографії APA, за детальнішою інформацією див. Publication Manual of the American Psychological Association та APA Style Guide to Electronic References.

Додаток Ж

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ЗГІДНО НОРМ APA

EFFECTS OF AGE ON DETECTION OF EMOTION

References

- Arbuckle, T. Y., & Cuddy, L. L. (1969). Discrimination of item strength at time of presentation. *Journal of Experimental Psychology*, 81, 126-131.
- Begg, I., Duft, S., Lalonde, P., Melnick, R., & Sanvito, J. (1989). Memory predictions are based on ease of processing. *Journal of Memory and Language*, 28, 610-632.
- Brown, N. R., & Siegler, R. S. (1993). Metrics and Mappings: A framework for understanding real-world quantitative estimation. *Psychological Review*, 100, 511-534.
- Budassy, S. A. (1998). *Zaschitnuye mehanizmu lichnosti, Moskva*.
- Burlachuk, L. F., Morozov, S. M. (1989). *Slovar-spravochnik po psihologicheskoy diagnostike, Kyiv*.
- Carroll, M., & Nelson, T. O. (1993). Effects of overlearning on the feeling of knowing are more detectable in within-subject than in between-subject designs. *American Journal of Psychology*, 106, 227-235.
- Cohen, R. L., Sandler, S. P., & Keglevich, L. (1991). The failure of memory monitoring in a free recall task. *Canadian Journal of Psychology*, 45, 523-538.
- Dunlosky, J., & Nelson, T. O. (1992). Importance of the kind of cue for judgments of learning (JOLs) and the delayed-JOL effect. *Memory & Cognition*, 20, 373-380.

- Dunlosky, J., & Nelson, T. O. (1994). Does the sensitivity of judgments of learning (JOLs) to the effects of various study activities depend on when the JOLs occur? *Journal of Memory & Language*, 33, 545-565.
- Dunlosky, J., & Nelson, T. O. (1997). Similarity between the cue for judgments of learning (JOL) and the cue for test is not the primary determinant of JOL accuracy. *Journal of Memory & Language*, 36, 34-49.
- Flavell, J. H., & Wellman, H. M. (1977). Metamemory. In R. V. Kail, Jr., & J. W. Hagen (Eds.), *Perspectives on the development of memory and cognition*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Додаток К

ЗАГАЛЬНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Відмінно (91-100 балів). Курсова робота відповідає всім вимогам до навчально-наукових робіт такого типу:

- тема розкрита повністю;
- матеріал проаналізований ефективно;
- одержані результати достовірні й систематизовані;
- висновки логічні й розкривають результати розв'язання поставлених завдань;
- оформлення відповідає чинним вимогам до робіт такого типу;
- доповідь на захисті відображає зміст курсової роботи.

Добре (76-90 балів). Тема курсової роботи розкрита, але є окремі недоліки принципового характеру:

- поверхово проаналізовані літературні джерела;
- недостатньо використані інформаційні матеріали;
- доповідь логічна, але відображає не всі змістові акценти курсової роботи;
- робота загалом оформлена згідно з чинними вимогами, проте містить окремі несистематичні огріхи.

Задовільно (61-75 балів). Тема курсової роботи в основному розкрита, але є численні недоліки змістового характеру:

- теоретичний розділ має реферативний характер, не містить аналізу підходів до висвітлення проблем, заявлених у темі курсової роботи;
- в аналітичній частині спостерігається надлишок елементів описовості;
- висновки сформульовані з надмірною узагальненістю;
- добір інформаційно-ілюстративних матеріалів (таблиці, графіки, схеми тощо) не завжди обґрунтований;
- є зауваження щодо оформлення роботи.

Незадовільно (1-60 балів). Тема курсової роботи розкрита поверхово, є такі недоліки:

- зміст роботи не відповідає темі;
- аналіз виконаний поверхово;
- у роботі переважають описовість і реферативність, відсутня системність;
- висновки не видаються достовірними;
- фактичний (ілюстративний) матеріал дослідження не паспортизований;
- є суттєві огріхи в оформленні роботи;
- відгук наукового керівника містить принципові зауваження.